

ผลกระทบเชิงกฎหมายในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่มีผลต่อการให้บริการทันตกรรม Legal Effect of Social Media use of Dental Personnel

อดิพันธ์ พรหมพันธุ์¹
Adinant Prompanjai¹

¹นักวิชาการอิสระ

¹Independent Academician

บทคัดย่อ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีด้านการสื่อสารโดยใช้อินเทอร์เน็ตและสื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มสูงขึ้นทำให้การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารและการโฆษณาทั้งทันตแพทย์และสถานพยาบาลด้านทันตกรรมมีความเสี่ยงต่อการกระทำความผิดตามกฎหมายที่ภาครัฐเพิ่มเติมและปรับปรุงขึ้นใหม่หลายฉบับ เพื่อแสดงให้เห็นว่าข้อกังวลของภาครัฐในประเด็นสิทธิผู้ป่วยได้ส่งผลต่อการให้บริการทางทันตกรรมใช้แนวคิดโครงสร้างนิยมวิเคราะห์กฎหมายในลักษณะโครงสร้างที่กำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างรัฐกับสังคม โดยใช้กรอบของแนวคิดศึกษากฎหมายสุขภาพที่ปรับปรุงใหม่ว่าส่งผลกระทบต่ออะไรต่อการให้บริการทางทันตกรรม จากการศึกษาพบว่าการใช้ระบบออนไลน์ในการส่งต่อข้อมูลของผู้ป่วย และการแข่งขันด้านธุรกิจด้วยการส่งเสริมการตลาดแบบทันตกรรมเฉพาะทางทำให้สถานพยาบาลหันมาใช้การโฆษณาผ่านระบบออนไลน์ ส่งผลให้ภาครัฐมีข้อกังวลเกี่ยวข้องกับสิทธิผู้ป่วยที่ควรได้รับการปกป้องโดยกฎหมาย ดังปรากฏประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ เรื่อง แนวทางการใช้สื่อออนไลน์สำหรับผู้ให้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ พ.ศ.2559 ซึ่งกฎหมายที่รัฐปรับปรุงขึ้นใหม่เหล่านี้แสดงถึงความกังวลเรื่องความเป็นส่วนตัวและการเปิดเผยความลับทางการแพทย์ของผู้ป่วย และยังมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องเพิ่มเติมอีก อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กและเยาวชน พ.ศ.2546 พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 และการเพิ่มโทษจำคุกสำหรับการโฆษณาที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านสุขภาพในพระราชบัญญัติสถานพยาบาล ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมควรทำความเข้าใจตำแหน่ง หน้าที่และข้อจำกัดการสื่อสารในระบบออนไลน์ เพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิผู้ป่วยและป้องกันการกระทำอันมีความผิดตามกฎหมายที่มีได้ประกาศออกมา

คำสำคัญ: สื่อสังคมออนไลน์, การให้บริการทางทันตกรรม, ความลับทางการแพทย์, คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ, ทันตแพทย์

Abstract

The technologies have changed the way we communicate with others through the internet. The news and advertisement dissemination of both dentists and dental clinics is on the risk of violating the law. To present the concern of government sector in the right of patients have affected the dental services. Structuralism was applied to analyze laws as a structure to set power relations between state and society. This concept helped to examine the new health care laws how they affected the dental services. According to the research, the patient profiles have been shared online, and with the serious competition between dental business, the owners promote their clinics on line. Thai government sector concerned about the right of patients should be protected as shown the declaration of National health commission: The practice of social media for health care staff. Not only it be concerned about disclosing of information privacy and personal medical information of patients but also had the other related

laws as Child Protection Act, B.E. 2546 (2003), Thailand's Computer-related Crime Act, B.E. 2560 (2017) and improved Sanatorium Act, B.E. 2559 (2016) to add penalty with imprisonment for prohibited advertising. The dentists and dental clinics should try to understand about position, duty and limitation of online communication to avoid infringement of the patients and protect the risk of offence the laws.

Keywords: Social media, Dental service, Personal medical information, National health commission, Dentist

Received Date: Oct 18, 2018

Revised Date: Nov 13, 2018

Accepted Date: Jan 11, 2019

doi: 10.14456/jdat.2019.23

ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

อดิพันธ์ พรหมพันธุ์ใจ โรงพยาบาลพญาไท 2 ถ.พหลโยธิน แขวงพญาไท เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400 ประเทศไทย โทรศัพท์: 02-6172444
อีเมล: aprompanjai@gmail.com

Correspondence to:

Adinant Prompanjai. Phayathai 2 Hospital, Phahonyothin Road, Phayathai, Bangkok 10400, Thailand. Tel: 02-6172444,
Email: aprompanjai@gmail.com

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีไปสู่ระบบออนไลน์ในระยะกว่าสิบปีที่ผ่านมาทำให้การสื่อสารในสังคมเปลี่ยนไปทั้งสาระและวิธีการ โดยปัญหาจากการใช้สื่อออนไลน์ที่ผ่านมามีข้อดีข้อเสียและส่งผลกระทบบ่อยครั้งต่อความมั่นคง ความสงบเรียบร้อยของประเทศ การให้บริการทางด้านสุขภาพ และการชกแจงโน้มน้าวให้ผู้ป่วยใช้บริการหรือซื้อสินค้าผ่านการโฆษณา ภาครัฐจึงปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายหลายฉบับ รวมทั้งกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านสุขภาพด้วย ทำให้ผู้ใช้บริการด้านสุขภาพและสถานพยาบาลต้องระมัดระวัง การใช้สื่อออนไลน์ทั้งที่ใช้ส่วนตัวและเกี่ยวข้องกับการให้บริการสุขภาพทั้งระบบ ซึ่งกฎหมายเหล่านี้ส่งผลกระทบบ่อยครั้งต่อการให้บริการทางทันตกรรมโดยตรง

การสื่อสารภายหลังเกิดการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีทางการสื่อสารครั้งสำคัญ จากยุคการใช้อินเทอร์เน็ต (internet) ในระบบคอมพิวเตอร์ไปสู่การใช้งานอินเทอร์เน็ตและมัลติมีเดียด้วยโทรศัพท์เคลื่อนที่ (smart phone) ได้ส่งผลต่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการสื่อสารและช่องทางการสื่อสารเพื่อการตลาดที่มีความรวดเร็วและสามารถเจาะเข้าหากลุ่มเป้าหมายในระดับปัจเจกบุคคลได้ง่ายและรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดการแพร่หลายของสื่อสังคมออนไลน์ (social media) ทำให้การส่งต่อข้อมูลข่าวสาร การโฆษณา และการแสดงความคิดเห็น

ของบุคคลสามารถแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็ว บางเรื่องนั้นส่งผลกระทบต่อวงกว้างทั้งในด้านการรับรู้ทางสังคม อันเป็นที่มาของการใช้ระบบการตลาดออนไลน์และสื่อสารกันในระดับบุคคลมากขึ้น ศักยภาพของโทรศัพท์เคลื่อนที่ที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตได้ทำให้เกิดเชื่อมต่อกับความสัมพันธ์ของกลุ่มคนขนาดใหญ่ และทำให้ข้อมูลข่าวสารถูกส่งต่อกันอย่างรวดเร็วผ่านช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ จากการสำรวจของ We Are Social¹ บริษัท Digital Agency และ Hootsuite บริษัทให้บริการระบบจัดการ Social media และ Marketing (ข้อมูลเมื่อ 1 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2561) พบว่ามีการเปลี่ยนแปลงในภาคธุรกิจออนไลน์และพฤติกรรมการใช้ อินเทอร์เน็ตของผู้บริโภคที่มีกว่า 4,000 ล้านคนทั่วโลก ซึ่งปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญมาจากพัฒนาการนวัตกรรมการสื่อสารในรูปแบบ Smart Phone ทำให้จำนวนผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์เพิ่มจำนวนขึ้นมาก โดยจำนวน 9 ใน 10 ของผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ใช้งานผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ และมีสื่อสังคมออนไลน์ที่ได้รับความนิยม 5 อันดับแรกของโลก ได้แก่ Facebook, YouTube, WhatsApp, Facebook Messenger และ We chat ส่วนภาษาที่นิยมสื่อสารกันบน Facebook อันดับหนึ่งคือภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาไทยนั้นเป็นอันดับ 12 ของโลกด้วยจำนวนผู้ใช้งานกว่า 52 ล้านคนจึงเห็นได้ว่าการสื่อสารในระดับบุคคลและการสื่อสารทางการตลาดหันมาใช้ช่องทางการสื่อสารออนไลน์มากขึ้น

การสื่อสารในยุคสื่อสังคมออนไลน์ได้เปลี่ยนแปลงไป จากยุคสื่อสารมวลชน (mass media) อย่างมาก จากการศึกษา พฤติกรรมการใช้เครือข่ายออนไลน์ พบว่ามีการใช้การสื่อสารออนไลน์เชิงสังคมในลักษณะตัวกลางหรือใช้เนื้อหาข่าวสารจากสื่อออนไลน์มาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน โดยพิจารณาได้ในสองระดับ ได้แก่ การใช้ในเชิงโครงสร้างเพื่อสร้างสภาพแวดล้อมแบบใหม่ และการใช้ในเชิงความสัมพันธ์ทางสังคมเพื่อเป็นคลังข้อมูลข่าวสาร เป็นตัวกลางในการสนทนากับผู้อื่น และใช้เป็นเวทีเพื่อแสดงตัวตนของผู้ใช้งาน² ซึ่งการแสดงความคิดเห็นของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ได้สะท้อนสภาพสังคมว่ามีลักษณะเป็นเครือข่าย (network) ที่มีความชอบคล้ายคลึงกันหรือมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกัน ความเห็นหรือความเชื่อมักจะเป็นไปในแนวทางเดียวกัน³ ดังเห็นได้จากการใช้สื่อออนไลน์ของประชาชนในช่วงที่มีความขัดแย้งทางการเมืองได้ส่งผลต่อความขัดแย้งทางสังคม โดยสื่อสังคมออนไลน์ได้กลายเป็นช่องทางการแสดงความคิดเห็น⁴ ซึ่งในหลายความเห็นและการกระทำส่งผลกระทบต่อการให้บริการด้านสุขภาพและองค์การวิชาชีพ เช่น แพทย์บางคนหรือบางสถานพยาบาลประกาศว่าจะไม่ให้บริการแก่ประชาชนบางกลุ่มที่มีความเห็นต่างทางการเมือง การประกาศนำเอาองค์การวิชาชีพหรือนำเอาสัญลักษณ์วิชาชีพเข้าร่วมชุมนุมในความขัดแย้งทางการเมือง การแสดงความคิดเห็นที่มีผลต่อสถาบันหลักของชาติ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีข่าวปรากฏบ่อยครั้งเกี่ยวกับให้บริการที่ไม่ได้มาตรฐานของสถานพยาบาลทางการแพทย์ เช่น การจับกุมคลินิกทันตกรรมที่ให้บริการโดยผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือผู้ให้บริการไม่ใช่ผู้ที่ได้รับใบประกอบโรคศิลปะ ซึ่งสถานพยาบาลเหล่านั้นต่างก็ใช้สื่อออนไลน์เพื่อการโฆษณา

จึงเห็นได้ว่าเนื้อหาการสื่อสารในโลกออนไลน์เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมที่เน้นการใช้อารมณ์มากกว่าเหตุผล ความเห็นส่วนใหญ่ที่แสดงออกผ่านสื่อออนไลน์มักจะเป็นการใช้อารมณ์มากกว่าที่จะเป็นการนำเสนอข้อมูลที่เป็นความจริงหรือมีหลักฐาน ดังจะเห็นได้จากการเล่าข่าวที่มาแทนการรายงานข่าวหรือการแสดงความคิดเห็นของกลุ่มที่สังคมเรียกว่า “ชาวเน็ต” หรือ “นักเลงคีย์บอร์ด” ส่วนรูปแบบการสื่อสารเองก็เปลี่ยนไปตามเทคโนโลยีที่เข้าถึงได้ง่ายและส่งข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว การรับรู้ของผู้รับสารเปลี่ยนแปลงตามความรู้ ทักษะคิด และภูมิหลังของแต่ละบุคคล ช่องทางการสื่อสารมีหลากหลายตามพัฒนาการของสื่อในระบบอินเทอร์เน็ตและดิจิทัล และทัศนคติของผู้สื่อสารเองก็ขึ้นอยู่กับข้อมูลที่ได้รับความเชื่อ และวัฒนธรรมในสังคม ซึ่งสังคมในปัจจุบันก็มีทั้งสังคมในพื้นที่จริงและสังคมในพื้นที่เสมือนจริง (ระบบออนไลน์)

ดังนั้นการสื่อสารในระบบออนไลน์จึงมักจะเป็นการสื่อสารของคนที่มีความชอบคล้ายกันและเชื่อตามกัน การส่งต่อข้อมูลจึงเกิดจากความเชื่อถือแหล่งข้อมูลมากกว่าเนื้อหาของข้อมูลนั้น โดยไม่ได้สอบทานหาความจริงหรือใช้หลักเหตุผลตัดสินเนื้อหา อีกทั้งการสื่อสารระหว่างกันมีลักษณะตอบโต้มากกว่าทำความเข้าใจหากมีความเห็นต่าง ซึ่งผู้รับข้อมูลจากสื่อเหล่านี้ อาจจะไม่ได้อ่านเนื้อหาที่ส่งต่ออาจก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างทั้งด้านความคิด อารมณ์ และความรู้สึกของผู้ใช้งาน เพราะการเผยแพร่ข้อมูลผ่านระบบออนไลน์ผู้สร้างข้อมูลสามารถเปลี่ยนแปลง กำหนดเงื่อนไข การควบคุมเนื้อหาสาระ และแก้ไขได้ตลอดเวลา ทำให้ผลกระทบที่เกิดขึ้นควบคุมและคาดเดาได้ยาก ภาพหรือเรื่องราวที่มานำเสนอ จึงเป็นเรื่องที่ก่อให้เกิดความเชื่อ ความเสื่อมเสียหรือเข้าใจผิดได้ง่ายหากมีการให้ข้อมูลที่บิดเบือนหรือให้ข้อมูลเพียงด้านเดียว บางครั้งมีล้อยคำหยาบคายหรือเนื้อหาที่รุนแรงและไม่เหมาะสมดังปรากฏในสื่อสังคมออนไลน์และเป็นประเด็นข่าวอยู่บ่อยครั้ง

ด้านสภาพการณ์ของสถานพยาบาลและผู้ให้บริการทางทันตกรรมในปัจจุบันที่หันมาใช้การสื่อสารออนไลน์ผ่านช่องทางระบบอินเทอร์เน็ตและมีลิตมิติเดียมากขึ้น ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. การสื่อสารระหว่างผู้ให้บริการด้านสุขภาพในเรื่องส่วนตัว การปรึกษาปัญหาของผู้ป่วย และการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของทันตแพทย์และสถานพยาบาลทางทันตกรรมออกสู่สังคมหันมาใช้สื่อสังคมออนไลน์มากขึ้น

การติดต่อสื่อสารระหว่างกันโดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ในกลุ่มผู้ให้บริการทางด้านสุขภาพแทบจะเป็นเรื่องปกติในปัจจุบัน เพราะมีความรวดเร็วและสะดวกใช้ในระดับบุคคล ซึ่งในประเด็นนี้เองที่ภาครัฐวิตกกังวลเรื่องบทบาทของบุคลากรทางการแพทย์ที่สังคมไทยให้การยอมรับและเชื่อถืออย่างมากจะไปชี้นำประชาชนในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคง การโฆษณาตัวเอง สถานพยาบาล และผลิตภัณฑ์บางประเภท (เช่น อาหารเสริม อุปกรณ์ทางการแพทย์) รวมทั้งการเปิดเผยความลับของผู้รับบริการที่อาจจะกระทบสิทธิของผู้ป่วยด้วย จึงมีประกาศแนวทางการใช้สื่อออนไลน์ออกมาเป็นกฎหมาย และมีกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้องกับสื่อออนไลน์ออกมาทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังจะได้อธิบายในส่วนผลการศึกษาต่อไป

2. การโฆษณาทันตแพทย์ในลักษณะผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ในกลุ่มผู้ประกอบการเอกชน

การเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารในภาคเอกชนที่มีการแข่งขันทางการตลาดสูงรุนแรงมากขึ้น ทันตแพทย์จึงถูกพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ประเภทหนึ่งเพื่อดึงดูดความสนใจให้กลุ่มเป้าหมายมาใช้บริการ เกิดกระบวนการสร้างภาพลักษณ์ทั้ง

ในระดับองค์กร (organization branding) และระดับบุคคล (personal branding) ที่อาศัยการแข่งขันกันด้วยคุณสมบัติส่วนตัวของทันตแพทย์และเครื่องมือที่ทันสมัย โดยเฉพาะความเป็นทันตแพทย์เฉพาะทางที่กลายเป็นจุดขายสำคัญของสถานพยาบาลทางทันตกรรม

การเผยแพร่ข้อมูลและข่าวสารในภาคเอกชนมีการแข่งขันทางการตลาดสูงรุนแรงมากขึ้น ทันตแพทย์จึงถูกพัฒนาให้เป็นผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ประเภทหนึ่งเพื่อดึงดูดความสนใจให้กลุ่มเป้าหมายมาใช้บริการ เกิดกระบวนการสร้างภาพลักษณ์ทั้งในระดับองค์กร (organization branding) และระดับบุคคล (personal branding) ที่อาศัยการแข่งขันกันด้วยคุณสมบัติส่วนตัวของทันตแพทย์และเครื่องมือที่ทันสมัย

ปรากฏการณ์เช่นนี้เป็นผลมาจากแผนทางการตลาดของโรงพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ที่ใช้กลุ่มแพทย์เฉพาะทางเป็นผลิตภัณฑ์ของโรงพยาบาลในช่วงระยะเวลาสิบปี เช่น “วางใจให้แพทย์เฉพาะทางดูแล”, “มีแพทย์เฉพาะทางดูแลตลอด 24 ชั่วโมง ซึ่งจากการค้นหาด้วย Google โดยพิมพ์คำว่า “รักษาด้วยแพทย์เฉพาะทาง” มีรายการการค้นหาที่ปรากฏเป็นสถานพยาบาลขนาดใหญ่และเล็กทั้งรัฐและเอกชนทั่วประเทศ รวมทั้งการค้นหาที่เกี่ยวข้องกับแพทย์เฉพาะทางอีกเป็นจำนวนมาก ประกอบกับเมื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนช่องทางไปใช้ระบบออนไลน์มากขึ้น การโฆษณาผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ในลักษณะตัวบุคคลจึงมากขึ้นด้วยเช่นกัน ซึ่งมีโอกาสเสี่ยงผิดกฎหมายหลายฉบับ ดังจะได้นำเสนอในผลการศึกษาดังต่อไปนี้

3. การใช้การโฆษณาที่เข้าข่ายข้อห้ามทางจริยธรรมและมีความผิดตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาล

การแข่งขันทางการตลาดที่รุนแรงของสถานพยาบาลได้ส่งผลต่อการสร้างเนื้อหาการโฆษณาออกสู่สังคม โดยพบว่าเนื้อหาส่วนใหญ่ที่สถานพยาบาลจำนวนมากสื่อออกมาเพื่อให้ชักชวนให้ประชาชนมารับบริการด้านสุขภาพมักจะเป็นการสร้างความปลอดภัย ความวิตกกังวล การให้ความหวัง ความสะดวกปลอดภัย หรือนวัตกรรมทางการแพทย์ที่ทันสมัย ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้ฝ่ายการตลาดมักจะทำเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันทางการตลาด โดยใช้ถ้อยคำที่ลุ่มเสี่ยงมีความผิดตามพระราชบัญญัติสถานพยาบาลและกระทบต่อสิทธิผู้ป่วย

ความนิยมในการใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อการโฆษณาทั้งที่ตั้งใจและรู้เท่าไม่ถึงการณ์ได้ส่งผลต่อการให้บริการทางด้านสุขภาพทั้งในระดับองค์กรและระดับผู้ปฏิบัติงานที่มีความเสี่ยงจะกระทำความผิดทั้งบทบัญญัติทางกฎหมายและบทบัญญัติ

ทางจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพ เช่น การอวดอ้างสรรพคุณ การรับประกันคุณภาพ

แม้ว่าผู้ให้บริการและองค์กรด้านสุขภาพจะพยายามอธิบายว่า การสื่อสารเหล่านั้นเป็นไปเพื่อสร้างความเข้าใจ ถ่ายทอดความรู้ และการปฏิบัติตัวที่ถูกต้องในด้านการป้องกันรักษา ฟันฟู และส่งเสริมสุขภาพแก่ประชาชนทั่วไป แต่ข้อมูลเหล่านั้นล้วนมีความลุ่มเสี่ยงต่อการผิดกฎหมายหลายฉบับหากไม่ได้คัดกรองอย่างถี่ถ้วนถี่เพียงพอ

อีกทั้งผู้ให้บริการด้านสุขภาพต้องให้ความสำคัญกับสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย โดยเฉพาะหลักการรักษาความลับผู้ป่วยเพราะเป็นสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างแพทย์และผู้ป่วยที่จะทำให้การรักษาพยาบาลหรือการให้บริการทางด้านสาธารณสุขเป็นไปด้วยความราบรื่น อันเนื่องมาจากความไว้วางใจว่าแพทย์จะนำข้อมูลที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในการรักษาพยาบาล ผู้ป่วยจึงจะให้ความร่วมมือและเคารพในความเป็นผู้มีวิชาชีพของแพทย์

องค์กรวิชาชีพด้านสุขภาพได้ตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวที่ซับซ้อนขึ้น จึงออกคำประกาศเรื่องสิทธิและข้อพึงปฏิบัติผู้ป่วยฉบับปรับปรุงใหม่ใน พ.ศ.2558 หลังจากประกาศสิทธิผู้ป่วยฉบับเดิมใช้มาแล้ว 17 ปี ซึ่งการออกประกาศครั้งนี้เป็นการดำเนินการร่วมกันโดยททสทวิชาชีพและกองประกอบโรคศิลปะ กระทรวงสาธารณสุข โดยเปลี่ยนแปลงและเพิ่มเติมถ้อยคำที่สะท้อนให้เห็นความสำคัญในการรักษาพยาบาลที่กระทบต่อสิทธิผู้ป่วย เช่น มาตรฐานวิชาชีพ ข้อมูลที่เป็นจริง ด้วยภาษาที่ผู้ป่วยเข้าใจได้ง่าย เป็นอันตรายต่อชีวิต เพื่อประโยชน์โดยตรงของผู้ป่วยหรือตามกฎหมาย ต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิหรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลของผู้อื่น โดยการปรับปรุงคำประกาศสิทธิผู้ป่วยขึ้นใหม่ตามแนวคิดสิทธิมนุษยชน

สิทธิมนุษยชนได้กลายเป็นแนวคิดสำคัญที่องค์กรการสหประชาชาติผลักดันให้เป็นวาระแห่งโลกภายหลังสิ้นสุดสงครามเย็นในช่วงกลางทศวรรษ 2530 ประเทศไทยในฐานะสมาชิกจึงรับแนวคิดดังกล่าวเข้ามาปรับใช้ ซึ่งเห็นได้จากการเพิ่มเติมบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ พ.ศ.2540 ในส่วนสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันของประชาชนในหลายประเด็น เช่น ความเท่าเทียมกันทางเพศ สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลของรัฐ และการรับรองศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เป็นต้น อีกทั้งยังส่งผลให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนขึ้นเป็นองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 และจัดทำคำประกาศสิทธิผู้ป่วยใน พ.ศ.2541 เพื่อให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติสำหรับการให้บริการด้านสุขภาพของ

แต่ละวิชาชีพ และให้สอดคล้องกับแนวทางในหลายประเทศที่ได้ประกาศสิทธิผู้ป่วยหรือกฎบัตรผู้ป่วย⁶ โดยประสงค์ให้ผู้ป่วยได้รับความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกันในการรับบริการด้านสุขภาพ

หากผู้ป่วยไม่ได้รับความเป็นธรรมในบริการด้านสุขภาพสามารถฟ้องร้องดำเนินคดีทางการแพทย์เป็นคดีผู้บริโภคได้ ตามประกาศพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 ที่ออกมาบังคับใช้ในคดีที่เกี่ยวข้องกับรักษาพยาบาลหรือการให้บริการด้านสุขภาพ โดยให้คดีเหล่านั้นอยู่ในข่ายเป็นคดีผู้บริโภคเพราะเป็นการให้บริการทางการแพทย์และมีการจ่ายเงินค่าบริการแก่ผู้ให้บริการ แม้จะเป็นจำนวนเล็กน้อยหรือมีผู้อื่น (เช่น สปสช. เป็นต้น) จ่ายให้ก็ถือว่าเป็นการให้บริการแล้ว (คำวินิจฉัยประธานศาลอุทธรณ์ที่ 22/2552 ถือเป็นคำวินิจฉัยที่ถือเป็นที่สุดจะอุทธรณ์หรือฎีกาไม่ได้แล้ว) ซึ่งคดีผู้บริโภคมีลักษณะที่ผู้ให้บริการด้านสุขภาพต้องพึงรู้ไว้ว่า เป็นคดีที่ฟ้องร้องได้ง่ายไม่ต้องมีนายความ เพราะจะมีเจ้าพนักงานคดีที่ศาลเป็นผู้ช่วยดำเนินการให้ และไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล ศาลจะเป็นผู้ดำเนินกระบวนการต่างๆ โดยกระบวนการพิจารณาจะเป็นไปด้วยความรวดเร็ว และไม่เลื่อนคดีโดยไม่จำเป็น ซึ่งศาลจะต้องทำการไกล่เกลี่ยทุกคดีก่อนการพิจารณา โดยภาระการพิสูจน์เป็นของจำเลย (ผู้ให้บริการด้านสุขภาพ) ซึ่งศาลสามารถพิพากษาเชิงลงโทษได้ และคำพิพากษาศาลอุทธรณ์ถือเป็นที่สุด เว้นแต่จะได้รับอนุญาตให้ฎีกาเฉพาะข้อกฎหมาย และเป็นประโยชน์สาธารณะหรือเป็นปัญหาสำคัญเท่านั้น ดังนั้นหากเกิดข้อพิพาทผู้ให้บริการด้านสุขภาพต้องตระหนักให้ตีว่า ผู้ฟ้องคดีสามารถฟ้องได้ง่าย ไม่เสียค่าธรรมเนียมศาล และภาระการพิสูจน์ตกเป็นของผู้ให้บริการ⁷ โดยที่ผู้ให้บริการด้านสุขภาพและสถานพยาบาลต้องเตรียมความพร้อมและให้บริการที่สอดคล้องกับกฎหมายที่ปรับปรุงใหม่หลายฉบับนี้ เพราะผู้ใช้บริการสามารถฟ้องร้องเป็นคดีผู้บริโภคดังที่กล่าวมาแล้ว

จากปัญหาการสื่อสารออนไลน์ดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ทำให้ภาครัฐ องค์กรวิชาชีพ และสถาบันด้านสุขภาพตระหนักต่อปัญหาและพยายามจะแก้ปัญหาเชิงโครงสร้างด้วยการแก้ไขและปรับปรุงกฎหมายสุขภาพ เพราะเห็นปัญหาการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ให้บริการด้านสุขภาพและสถานพยาบาลทั้งในเรื่องส่วนตัวและการสื่อสารองค์กรที่เพิ่มมากขึ้น และมีมุมมองร่วมกันว่าผู้ใช้สื่อออนไลน์ต้องระมัดระวังและควรใช้ด้วยความเหมาะสม จึงมีการแก้ไข ปรับปรุง และเพิ่มเติมกฎหมายการให้บริการด้านสุขภาพ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อออนไลน์ เพื่อลดผลกระทบในทางเสียหายต่อผู้ป่วย องค์กรวิชาชีพ สถานพยาบาล และระบบสุขภาพโดยรวม โดยการใช้สื่อออนไลน์ต้อง

คำนึงถึงการกระทบสิทธิของผู้ป่วยที่ต้องได้รับการปกป้อง และประชาชนจะต้องได้รับประโยชน์จากบริการด้านสุขภาพเป็นสำคัญ

วิธีการศึกษา

บทความนี้ใช้แนวทางการวิเคราะห์กฎหมายด้วยแนวคิดโครงสร้างนิยม (structuralism) เพื่ออธิบายกฎหมายที่ปรับปรุงแก้ไข และเพิ่มเติมขึ้นใหม่ที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อออนไลน์ว่ามีผลอย่างไรต่อการให้บริการทางทันตกรรม โดยกำหนดระยะเวลาในการศึกษาเมื่อเริ่มมีการเปิดตัวโทรศัพท์มือถือที่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตและมัลติมีเดีย (iPhone) ได้ใน พ.ศ.2550 จนถึงปัจจุบัน (พ.ศ.2561) โดยพิจารณาประเด็นการศึกษาผลของกฎหมายที่มีต่อการให้บริการทันตกรรม โดยผลเหล่านั้นมีสภาพบังคับต่อการให้บริการทางทันตกรรมที่ต้องเพิ่มหรือห้ามการปฏิบัติตัวบางประการ ซึ่งบทความนี้สนใจการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง (กฎหมาย) ที่ส่งผลกระทบต่อตำแหน่งและหน้าที่ของหน่วยย่อยในสังคม (ทันตแพทย์และสถานพยาบาลทันตกรรม) จากผลของการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีการสื่อสารที่พัฒนาสู่ระบบออนไลน์

การศึกษาครั้งนี้ใช้แนวคิดโครงสร้างนิยมเป็นกรอบในการศึกษา แนวคิดนี้มีมโนทัศน์พื้นฐานอธิบายว่าโครงสร้างมีลักษณะเป็นส่วนรวมทั้งหมด (totality whole) และจุดยืนของแนวคิดนี้ คือ โครงสร้างเป็นตัวกำหนดองค์ประกอบย่อย ได้แก่ ตัวบุคคล วัตถุ และเครื่องมือว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไร ซึ่งโครงสร้างจะเป็นตัวกำหนดตำแหน่งและหน้าที่หรือหมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างกันขององค์ประกอบย่อยนั่นเอง⁸ ส่วนการศึกษาความหมายของการกระทำ ปรากฏการณ์ และเหตุการณ์มีโครงสร้างเป็นตัวกำหนดความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงกันอยู่ โดยให้ความสำคัญแก่การแยกระหว่างรูปแบบ (form) กับสิ่งที่ปรากฏ (appearance) ว่าเป็นเรื่องของหน้าที่ (function) และความสัมพันธ์ (relation)⁹

นักสังคมวิทยาในทฤษฎีโครงสร้างนิยมนี้สนใจสังคมในฐานะระบบที่เกิดจากความจริงเกี่ยวกับสังคมโดยส่วนรวม (total social facts) และเชื่อว่าโครงสร้างบางอย่างซ่อนอยู่ในสังคม ซึ่งโครงสร้างเหล่านี้แสดงให้เห็นหน้าที่ของส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน การวิเคราะห์ครั้งนี้ใช้มโนทัศน์ของ Talcott Parsons นักสังคมวิทยาชาวอเมริกันที่มองว่าระบบสังคมมีหน้าที่เป็นพื้นฐานและระบบย่อยของสังคมจะทำหน้าที่พื้นฐานสี่ประการ คือ การปรับตัว การบรรลุเป้าหมาย บูรณาการ และการรักษาแบบแผน¹⁰ ซึ่งกฎหมายเป็นโครงสร้างที่เป็นทางการของสังคมในการกำหนดหน้าที่ให้แก่หน่วยย่อย (ผู้ให้บริการด้านสุขภาพและผู้ประกอบการ

ด้านสถานพยาบาล) ให้ทำหน้าที่หรือมีความสัมพันธ์ตามกรอบ
กติกาที่สร้างขึ้นตามโครงสร้างนี้

การนำแนวคิดนี้มาใช้ในการวิเคราะห์จะพิจารณาว่า
กฎหมายเป็นโครงสร้างที่กำหนดความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่าง
องค์ประกอบย่อยในสังคม โดยวิเคราะห์สภาพบังคับของกฎหมาย
ที่ส่งผลต่อตำแหน่งและหน้าที่ของผู้ให้บริการทางทันตกรรม ซึ่ง
กรอบของแนวคิดนี้จะช่วยอธิบายกฎหมายกำหนดตำแหน่งและหน้าที่
ให้แก่ผู้ให้บริการทางทันตกรรมในการปฏิบัติที่เหมาะสมอย่างไร

ผลการศึกษา

การนำกรอบแนวคิดโครงสร้างนิยมมาวิเคราะห์กฎหมาย
ที่เพิ่มเติม เปลี่ยนแปลง และปรับปรุงขึ้นนี้ เป็นการวิเคราะห์ว่า
กฎหมายที่รัฐกำหนดขึ้นใหม่นี้สร้างความสัมพันธ์ระหว่าง
ทันตแพทย์และสถานพยาบาลกับสังคมอย่างไร โดยกฎหมายได้
แสดงให้เห็นตำแหน่งและหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ ซึ่ง
การวิเคราะห์สาระสำคัญของกฎหมายแต่ละฉบับได้ระบุตำแหน่ง
และหน้าที่ของตัวแสดง (ทันตแพทย์และสถานพยาบาล) ที่ต้อง
กระทำหรือละเว้นการกระทำในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพ อีกทั้ง
ยังทำการวิพากษ์หน้าที่ที่ระบุไว้ตามกฎหมายเหล่านั้นว่าส่งผลต่อ
การให้บริการทางทันตกรรมอย่างไร

จากการศึกษาพบว่ากฎหมายกำหนดตำแหน่งของ
ประชาชนเป็นผู้บริโภค ส่วนทันตแพทย์เป็นผู้ปฏิบัติงานด้าน
สุขภาพ และสถานพยาบาลเป็นสถานที่สำหรับการให้บริการด้าน
สุขภาพที่หมายถึงยานพาหนะด้วย ซึ่งทั้งทันตแพทย์และสถาน
พยาบาลมีหน้าที่สำคัญที่เกี่ยวข้องกับการใช้สื่อออนไลน์ คือ
นอกจากการรักษาความลับผู้ป่วยแล้วยังต้องรักษาความเป็นส่วนตัว
ของผู้ป่วยด้วย หากประชาชนที่ไปรับบริการด้านสุขภาพได้รับความ
เดือดร้อนหรือการปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมสามารถฟ้องร้องคดี
เป็นคดีผู้บริโภคได้ ส่วนทันตแพทย์และสถานพยาบาลทางทันต
กรรมมีหน้าที่ให้บริการด้านสุขภาพตามแนวทางการปฏิบัติที่
กฎหมายระบุไว้อย่างละเอียด และต้องระมัดระวังการใช้สื่อ
ออนไลน์ตามที่กฎหมายกำหนด โดยมีกฎหมายที่นำมาวิเคราะห์
ว่าเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติหน้าที่ของทันตแพทย์และสถาน
พยาบาลที่ให้บริการทันตกรรมมีดังนี้

1. ประกาศแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับผู้ให้บริการ ด้านสุขภาพ

การใช้สื่อออนไลน์ในประเทศตลอดระยะเวลากว่า 10
ปีที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อด้านความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และ
ความขัดแย้งทางการเมือง ซึ่งบุคลากรทางการแพทย์และองค์กร
วิชาชีพด้านสุขภาพต่างก็เข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองและแสดง

ความเห็นผ่านสื่อออนไลน์กันอย่างกว้างขวาง ส่งผลกระทบต่อ
โดยตรงต่อภาพลักษณ์และความน่าเชื่อถือของผู้ประกอบวิชาชีพ
และองค์กรทางการแพทย์ รวมทั้งการใช้สื่อออนไลน์เพื่อการ
โฆษณาทั้งในระดับบุคคลและองค์กรมากขึ้น จึงมีประกาศฉบับนี้
ออกมาเพื่อให้เป็นแนวทางการปฏิบัติการใช้สื่อออนไลน์ของผู้
ปฏิบัติงานด้านสุขภาพที่มีผลในทางกฎหมาย ซึ่งจะขอแยกการ
วิเคราะห์ประกาศออกเป็นส่วน ๆ ดังนี้

การวิเคราะห์: ประกาศฉบับนี้ประกาศในราชกิจจานุ
เบกษาเมื่อวันที่ 24 มีนาคม พ.ศ.2560 โดยมีคำชี้แจงในส่วนต้น
ของกฎหมายจากพลเรือเอก ณรงค์ พิพัฒนาภัย รองนายกรัฐมนตรี
ในฐานะประธานกรรมการสุขภาพแห่งชาติ ลงวันที่ 30 ธันวาคม
พ.ศ.2550 โดยอ้างอิงมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ
พ.ศ.2550 เพื่อที่จะป้องกันสิทธิและรักษาความลับผู้ป่วย¹¹ แสดง
ให้เห็นว่าคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติคำนึงถึงข้อมูลส่วนบุคคล
ของผู้รับบริการด้านสาธารณสุขเป็นความลับและความเป็นส่วนตัว
ที่ต้องได้รับการคุ้มครองไม่ให้ผู้ใดนำไปเผยแพร่ในประการที่
บุคคลนั้นจะได้รับความเสียหาย ซึ่งผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพทุกคน
ต้องเคารพความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วยโดยเคร่งครัดตามประกาศฉบับนี้
หน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพตามกฎหมายฉบับนี้ คือ
การรักษาความลับส่วนบุคคลของผู้รับบริการด้านสุขภาพ เพราะแนวทาง
ตามประกาศนี้เปรียบเสมือนมาตรฐานกลางสำหรับสภาวิชาชีพและ
หน่วยงานต่างๆในระบบสุขภาพ อาทิ สภาวิชาชีพ สถานพยาบาล องค์กร
ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพให้ยึดหลักกฎหมายและหลักจริยธรรมทางการ
แพทย์ที่เกี่ยวข้อง ในการนำไปปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทและ
อำนาจหน้าที่ของตน และยังเป็นแนวทางเบื้องต้นสำหรับการใช้
งานอย่างเหมาะสมของผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ

ผลต่อการให้บริการทางทันตกรรม: แต่เดิมผู้ปฏิบัติงาน
ด้านสุขภาพสามารถนำเข้าสู่ข้อมูลสู่ระบบออนไลน์ทั้งเพื่อการรักษา
พยาบาลและเพื่อเผยแพร่ได้อย่างเสรี รวมทั้งการใช้สื่อสังคม
ออนไลน์ที่ไม่จำเป็นต้องแยกหรือตั้งคาสาธารณะแยกกันระหว่าง
เรื่องงานกับเรื่องส่วนตัว แต่ด้วยบทบัญญัติแห่งกฎหมายฉบับนี้
ทำให้ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพทันตกรรมต้องระมัดระวังการเปิด
เผยความลับผู้ป่วยโดยใช้สื่อออนไลน์ในการนำเสนอหรือส่งต่อ
ข้อมูลผู้ป่วย เว้นเสียแต่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของข้อมูลหรือเป็น
ไปตามข้อบังคับของกฎหมาย เช่น ข้อมูลที่สถานพยาบาลส่งให้แก่
สำนักงานประกันสังคม หรือการปรึกษาหารือเพื่อขอความเห็น
การรักษาจากทันตแพทย์ท่านอื่นโดยผู้ป่วยยินยอมแล้ว เป็นต้น
รวมทั้งการแสดงบทบาทที่ทำให้วิชาชีพดูไม่น่าเชื่อถือหรือไม่
เหมาะสมต่อภาพลักษณ์วิชาชีพ (ดังจะนำเสนอต่อไปใน 1.3) โดย
เผยแพร่สื่อออนไลน์ที่ตั้งค่าเป็นสาธารณะ

ประเด็นหลักสำหรับทันตแพทย์ที่จะส่งต่อข้อมูลของผู้ป่วยไม่ว่าในกรณีใด ๆ เช่น เพื่อปรึกษาหารือกับทันตแพทย์อื่น ต้องการให้ความเห็นทางวิชาการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ ต้องการอวดผลงานที่ตนรักษาหรือผลงานของสถานพยาบาลในการรักษาผู้ป่วย โดยยกตัวอย่างจากกรณีอาการเจ็บป่วย พยาธิสภาพ หรือภาพถ่ายรังสีที่มีข้อมูลระบุหรือสืบค้นได้ว่าผู้ป่วยเป็นใครต้องได้รับอนุญาตจากผู้ป่วยทุกครั้ง

1.2 คำนิยาม

สาระสำคัญ: ได้อธิบายความหมายของคำสำคัญที่ปรากฏในกฎหมาย ดังนี้

“ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสุขภาพ” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพตามกฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาล และผู้ประกอบการวิชาชีพการสาธารณสุขชุมชน ซึ่งประกอบไปด้วย ผู้ประกอบโรคศิลปะ หรือผู้ประกอบการวิชาชีพอื่นตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และกลุ่มผู้ประกอบการวิชาชีพที่กระทำต่อมนุษย์และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค การควบคุมโรค การตรวจประเมินและการบำบัดโรคเบื้องต้น การดูแลให้ความช่วยเหลือผู้ป่วย การฟื้นฟูสภาพ การอาชีวอนามัยและอนามัยสิ่งแวดล้อม

“ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ” หมายความว่า ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ ผู้ให้บริการทางสุขภาพและบุคลากรอื่นที่ทำงานในระบบสุขภาพ ไม่ว่าจะเป็งานทางคลินิกหรืองานด้านสาธารณสุขทั้งเชิงรับและเชิงรุก ตลอดจนผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับข้อมูลสารสนเทศสุขภาพหรือการสื่อสารสุขภาพ และนิสิตนักศึกษาที่กำลังศึกษาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ซึ่งหมายรวมถึงเจ้าหน้าที่ในทุกระดับชั้น นับตั้งแต่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยไปจนถึงผู้บริหารระดับสูง และยังหมายถึงบรรดาอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) ด้วย

“สภาวิชาชีพ” หมายความว่า สภาวิชาชีพที่มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมความประพฤติของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพในแต่ละสาขา และหมายความรวมถึงคณะกรรมการประกอบโรคศิลปะ และคณะกรรมการวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยการประกอบโรคศิลปะด้วย

“ผู้ป่วย” หมายความว่า ผู้ขอรับบริการในสถานพยาบาล และหมายความรวมถึงผู้ที่รับบริการด้านสุขภาพจากสถานพยาบาลหรือจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพด้วย

“สื่อสังคมออนไลน์” หมายความว่า สื่อหรือช่องทางในการติดต่อสื่อสารหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างบุคคลโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ ที่เน้นการสร้างและเผยแพร่เนื้อหาหรือการใช้งานด้วยกัน (creation and exchange of user-generated

content) หรือสนับสนุนการสื่อสารสองทาง หรือการนำเสนอ และเผยแพร่เนื้อหาในวงกว้างได้ด้วยตนเอง ซึ่งนิยมเรียกกันเป็นภาษาอังกฤษว่า social media หรือ social network ซึ่งรวมถึงสื่อดังต่อไปนี้

1. กระดานข่าว (web board หรือ online forums)
2. เครือข่ายสังคมออนไลน์ (social networking services) เช่น Facebook, Google Plus, Myspace, LinkedIn, LINE, WhatsApp, Viber, Skype
3. สื่อสำหรับการเผยแพร่และแลกเปลี่ยนเนื้อหาที่เป็นภาพนิ่ง เสียง วิดีทัศน์ หรือแฟ้มข้อมูล หรือให้บริการเนื้อหาที่เก็บข้อมูลบนอินเทอร์เน็ต (photo-sharing, audio-sharing, video-sharing, file-sharing, and online storage services) เช่น Flickr, Podcast, YouTube, Instagram, Dropbox, Google Drive, Microsoft OneDrive
4. บล็อก (blogs) เช่น WordPress, Blogger และไมโครบล็อก (microblogs) เช่น Twitter
5. เว็บไซต์สำหรับการสร้างและแก้ไขเนื้อหาพร้อมกัน เช่น Wikipedia
6. เกมออนไลน์หรือโลกเสมือนที่มีผู้ใช้งานหลายคน (multi-user virtual environments) เช่น World of Warcraft, Second Life
7. สื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสื่อออนไลน์อื่นในลักษณะเดียวกันหรือคล้ายคลึงกันที่เปิดให้ใช้งานเพื่อเป็นช่องทางสื่อสารระหว่างบุคคล ระหว่างกลุ่มบุคคล หรือกับสาธารณะ

การวิเคราะห์: คำนิยามที่ปรากฏในกฎหมายฉบับนี้ได้แสดงตำแหน่งของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยประกาศครอบคลุมผู้ให้บริการด้านสุขภาพทุกคนในนับตั้งแต่เจ้าหน้าที่ระดับล่างถึงผู้บริหารระดับสูง และยังหมายรวมถึงอาสาสมัครสาธารณสุขและนิสิตนักศึกษาในสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพด้วย โดยทุกคนมีตำแหน่งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ และมีหน้าที่ต้องพึงระวังการสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลของผู้รับบริการผ่านสื่อสังคมออนไลน์ในช่องทางตามนิยามข้างต้น

ทันตแพทย์ได้รับกำหนดให้มีตำแหน่งเป็นผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพตามกฎหมายฉบับนี้ และยังสามารถกำหนดขอบเขตพื้นที่สื่อสังคมออนไลน์ให้กลายเป็นพื้นที่ที่ทันตแพทย์พึงใช้ความระมัดระวังหากเข้าไปใช้ช่องทางออนไลน์ดังกล่าวด้วยสถานะผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพในการส่งต่อ เผยแพร่ หรือแลกเปลี่ยนข้อมูลของผู้ป่วยที่มีการตั้งค่าการใช้งานเป็นสาธารณะ

ผลต่อการให้บริการทางทันตกรรม: แต่เดิมก่อนมีประกาศฉบับนี้การตั้งสถานะในสื่อออนไลน์ของทันตแพทย์อาจใช้

ค่าสถานะเป็นสาธารณะในการแสดงบทบาททั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัว และในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพทันตแพทย์ แต่ด้วยผลของประกาศฉบับนี้ที่กำหนดให้ทันตแพทย์ต้องตั้งสถานะความเป็นส่วนตัวและสาธารณะแยกออกจากกัน หากต้องการแสดงความ คิดเห็นหรือสื่อสารข้อมูลใดที่เป็นส่วนตัวในประเด็นต้องห้าม (ดัง จะได้นำเสนอต่อไปใน 1.3) ต้องไม่แสดงตัวในตำแหน่งที่เป็น ทันตแพทย์ หากแสดงตัวเป็นทันตแพทย์ต้องพึงระวังการสื่อสาร ผ่านสื่อออนไลน์เพราะอยู่ในตำแหน่งผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพที่มี สภาพถูกบังคับตามกฎหมายฉบับนี้

ดังนั้นทันตแพทย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาล รวมทั้งผู้ที่ล่วงรู้ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้รับบริการทันตกรรมต้อง ระมัดระวังหากมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารใด ๆ ที่อาจจะกระทบ ต่อสิทธิผู้ป่วยในช่องทางที่ระบุไว้ตามนิยาม อีกทั้งหากต้องการ แสดงความคิดเห็นหรือภาพกิจกรรมใดๆที่สุ่มเสี่ยงตามประกาศนี้ (ดังจะได้นำเสนอต่อไปใน 1.3) ควรตั้งค่าความเป็นส่วนตัวและไม่ แสดงออกในฐานะที่เป็นผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสุขภาพ

1.3 หลักการที่ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตามประกาศฯ

สาระสำคัญ: ประกาศฉบับนี้ได้รับหลักการเพื่อเป็น แนวทางปฏิบัติ ประกอบด้วย หลักการทั่วไป ได้แก่ เคารพ กฎหมายและจริยธรรมแห่งวิชาชีพ เคารพในกฎระเบียบและ นโยบายขององค์กร เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และการหลีกเลี่ยงการทำให้ผู้อื่นเสียหาย เสียชื่อเสียง ถูกดูถูก ถูกเกลียดชัง ถูก คุกคาม หรือถูกกลั่นแกล้ง ส่วนหลักจริยธรรมทั่วไปประกอบด้วย หลักการป้องกันอันตรายต่อผู้อื่นและหลักการมุ่งประโยชน์ของผู้ป่วยเป็นสำคัญ

ประกาศฉบับนี้ยังได้ระบุหน้าที่ของผู้ปฏิบัติงานด้าน สุขภาพในการใช้สื่อออนไลน์อย่างชัดเจนในบทบัญญัติ โดยมีหลัก การการใช้สื่อออนไลน์ที่จะไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอุปสรรค ต่อการให้บริการสุขภาพแก่ผู้ป่วยหรือให้บริการด้วยมาตรฐานใน ระดับที่ดีที่สุดภายใต้ความสามารถและข้อจำกัด ซึ่งหากผู้ปฏิบัติ งานด้านสุขภาพรับรู้ว่ามีพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในการใช้งานสื่อ สังคมออนไลน์ ควรจะแจ้งให้ผู้ที่กระทำนั้นทราบเพื่อให้หยุดการก ระทำดังกล่าวและแก้ไขผลที่จะเกิดขึ้น หรือรายงานให้ผู้บังคับ บัญชา สภาวิชาชีพ องค์กรที่ผู้ปฏิบัติงานอยู่ทราบ หรือหน่วย งานที่มีหน้าที่กำกับดูแลทราบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อ ไป ส่วนการแสดงความคิดเห็นทางวิชาการนั้นผู้แสดงความคิดเห็น หรือจุดยืนทางวิชาการต้องรับผิดชอบต่อความเห็นที่แสดงออก และต้องแสดงออกอย่างสอดคล้องกับหลักการของแนวปฏิบัติที่ ระบุในประกาศนี้ รวมทั้งจริยธรรมและมาตรฐานแห่งวิชาชีพด้วย

ประกาศฯนี้ได้รับให้ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพต้องมีความเป็นวิชาชีพ (professionalism) คือ ต้องใช้ความรู้และทักษะ เฉพาะอย่างที่น่าเชื่อถือหลักวิชาการในสาขานั้น และมีจรรยาบรรณ แห่งวิชาชีพ ดังนี้

- วางตัวอย่างเหมาะสม ไม่กระทำเรื่องส่วนตัวที่ส่งผล กระทบต่อความน่าเชื่อถือและความเป็นวิชาชีพทั้งในและนอกการ ปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งองค์กร วิชาชีพ และระบบสุขภาพโดยรวม

- “คิดก่อนโพสต์” โดยให้คำนึงข้อดีข้อเสียก่อนเผยแพร่ เนื้อหาบนสื่อสังคมออนไลน์

- มีพฤติกรรมออนไลน์อย่างเหมาะสม ได้แก่ การใช้ ถ้อยคำไม่สุภาพหรือไม่เหมาะสมกับกาลเทศะ การเล่าเรื่องขำขัน ที่ลามก การถ่ายภาพหรือเผยแพร่ภาพที่อาจแสดงถึงการขาด ความเป็นมืออาชีพหรือขาดความเป็นวิชาชีพ เช่น ภาพขณะดื่ม สุรา เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ หรือใช้ยาเสพติด ภาพที่สื่อไปในทาง ลามกอนาจาร ภาพที่ดูขาด หวาดเสียว หรือรุนแรง การแสดงตัว หรือทำให้เข้าใจได้ว่าเหยียดหยามหรือดูหมิ่นคนบางกลุ่ม รวมทั้ง ต้องระมัดระวังการแสดงความคิดเห็นในลักษณะบ่นระบายอารมณ์ หรือการนินทาบนสื่อสังคมออนไลน์

- ควรระมัดระวังการแสดงความคิดเห็นในข้อถกเถียงที่สุ่ม เสี่ยงอย่างมากในสังคม เช่น ชชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การเมือง การปกครอง เป็นต้น

- ระมัดระวังการเผยแพร่ภาพหรือเนื้อหาในขณะปฏิบัติ หน้าที่ในวิชาชีพ ที่อาจจะถูกมองว่าไม่เหมาะสมหรือไม่มีความเป็น วิชาชีพได้ เช่น ภาพในหอผู้ป่วย ห้องคลอด หรือห้องผ่าตัดขณะมี การดูแลหรือทำหัตถการกับผู้ป่วยอยู่ ภาพถ่ายขณะให้การดูแล รักษาผู้ป่วยเจ็บหรือเสียชีวิต เป็นต้น โดยเฉพาะหากปรากฏตัวผู้ป่วยหรือปรากฏข้อมูลผู้ป่วยอยู่ในภาพหรือเนื้อหา ไม่ว่าจะ สามารถระบุตัวตนของผู้ป่วยได้หรือไม่ก็ตาม

- ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวเมื่อใช้สื่อสังคมออนไลน์โดยแยก เรื่องส่วนตัวกับวิชาชีพออกจากกัน

- หมั่นตรวจสอบเนื้อหาออนไลน์ของตนเองอยู่เสมอ เพื่อให้แน่ใจว่าเนื้อหาหรือข้อมูลมีความถูกต้อง และไม่มีเนื้อหาที่ไม่ เหมาะสมหรืออาจจะสร้างผลเสียให้ได้ในภายหลัง

- กำหนดขอบเขตความเป็นวิชาชีพกับผู้อื่น โดยพึงรักษา ระยะห่างระหว่างตนเองกับผู้ป่วย ผู้บังคับบัญชากับผู้บังคับ บัญชา เพื่อนร่วมงาน อาจารย์ นิสิตนักศึกษา หรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ ผู้ป่วยให้เหมาะสม พึงตระหนักและเคารพในความเป็นส่วนตัวของ ผู้อื่น ตลอดจนไม่เปิดเผยข้อมูลส่วนบุคคลที่เป็นความลับของผู้อื่น

- การคุ้มครองความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย โดยไม่นำ

ข้อมูลด้านสุขภาพของบุคคลเป็นความลับส่วนบุคคลไปเปิดเผยอันนำมาซึ่งความเสียหาย เว้นแต่เป็นไปตามความประสงค์ของบุคคลนั้นโดยตรงหรือกฎหมายบัญญัติให้ต้องเปิดเผย หากมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพด้วยกัน แลกเปลี่ยนความรู้ทางวิชาการ ต้องได้รับความยินยอมจากผู้ป่วย และลบข้อมูลที่ระบุความมีตัวตนของผู้ป่วยและรายละเอียดที่อาจระบุตัวตนของผู้ป่วยได้ออกด้วย รวมทั้งรายละเอียดที่พอจะทำให้ผู้อื่นคาดเดาหรือระบุตัวตนได้ในภายหลัง เช่น แม้ไม่ระบุชื่อหรือเลขประจำตัวผู้ป่วย แต่มีการเปิดเผยสถานพยาบาล หอผู้ป่วย หรือหมายเลขเตียงที่ผู้ป่วยนอนอยู่ เป็นต้น ซึ่งการยินยอมของผู้ป่วยต้องเป็นความยินยอมโดยสมัครใจอย่างแท้จริง

ผู้นอกจากหลักการทั่วไปในการปฏิบัติงานด้านสุขภาพแล้วยังต้องยึดมั่นในความถูกต้องและจริยธรรม (integrity) อันประกอบไปด้วย

- การไม่โฆษณา (Non-Advertising) ด้วยสื่อสังคมออนไลน์ทั้งการโฆษณาตนเองในฐานะที่เป็นผู้ให้บริการด้านสุขภาพและสถานพยาบาลที่ตนเองให้บริการในลักษณะที่ต้องห้ามตามกฎหมาย นอกจากนี้ยังห้ามโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพในลักษณะที่เป็นความผิดตามกฎหมาย ซึ่งรวมถึงกฎหมายว่าด้วยเครื่องมือแพทย์ กฎหมายว่าด้วยเครื่องสำอาง กฎหมายว่าด้วยยาและกฎหมายว่าด้วยอาหารในลักษณะที่ขัดกับข้อบังคับของสภาวิชาชีพ

- การเปิดเผยข้อมูลอย่างครบถ้วน (Full Disclosure) ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพ ผลิตภัณฑ์สุขภาพ หรือบริการสุขภาพแก่ผู้ป่วยหรือประชาชนหรือผ่านสื่อสังคมออนไลน์

- การระบุวิชาชีพและความรู้ความชำนาญของตน (Self-Identification) ที่ไม่เป็นการโฆษณาที่ผิดจริยธรรมวิชาชีพหรือกฎหมาย โดยไม่ใช่ข้อความที่สื่อว่าไอ้อวดสรรพคุณหรือต้องห้าม ดังจะได้นำเสนอต่อไป

- หลีกเลี่ยงการสำคัญผิดว่าเป็นผู้แทนองค์กร (Avoiding Misrepresentation) ในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ โดยผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพต้องระมัดระวังไม่ให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่ากำลังให้ข้อมูลหรือทำหน้าที่ในฐานะผู้แทนขององค์กร โดยไม่ถูกต้อง (misrepresentation) และต้องปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือนโยบายเกี่ยวกับการใช้ชื่อ เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ขององค์กรที่ตนปฏิบัติงานอยู่หรือเป็นสมาชิก และหลีกเลี่ยงการใช้ชื่อ เครื่องหมาย หรือสัญลักษณ์ เช่น โลโก้ (logo) ขององค์กรนั้นในประการที่อาจทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิดว่าตนเป็นผู้แทนขององค์กรนั้น

- ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพหากจะเผยแพร่ข้อมูลใดทางสื่อออนไลน์ต้อง“เช็กก่อนแชร์” (Fact Checking before Sharing)

ในการใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ เพื่อหลีกเลี่ยงการเผยแพร่ข้อมูลเท็จ (false claims) ข้อมูลที่มีเจตนาชี้้นำโดยมิชอบ (misleading claims) หรือข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้องกับความรู้ทางวิชาการหรือมาตรฐานของวิชาชีพ โดยเฉพาะกรณีที่น่าจะเป็นอันตราย หากทำได้ควรอ้างอิงแหล่งที่มา หรือระบุว่าเป็นเนื้อหาที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์สนับสนุนเพียงใด หรือเป็นเพียงความเห็นของตนหรือของผู้เชี่ยวชาญบางคนไว้ด้วย

หากเผยแพร่เนื้อหาที่น่าจะเป็นอันตราย ไม่ถูกต้อง ไม่สอดคล้องกับความรู้ทางวิชาการ หรือมาตรฐานของวิชาชีพไปแล้ว และทราบภายหลังว่าไม่ถูกต้องเหมาะสม ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพแก้ไขการเผยแพร่เนื้อหาดังกล่าวหากทำได้ เช่น อาจลบข้อความเดิมที่เป็นปัญหา แก้ไขข้อความเดิมให้ถูกต้อง หรือเผยแพร่ข้อความที่แก้ไขแล้วอีกครั้ง เป็นต้น ตลอดจนระงับยับยั้งไม่ให้มีการเผยแพร่เนื้อหาเดิมหากทำได้ และหากรับรู้ถึงการเผยแพร่เนื้อหาที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมดังกล่าวโดยบุคคลอื่น ซึ่งเป็นกรณีที่น่าจะเกิดอันตรายร้ายแรงต่อผู้หลงเชื่อ และอยู่ในวิสัยที่ตนสามารถดำเนินการได้ อาจพิจารณาตรวจสอบและชี้แจงแก้ไขเนื้อหาให้ถูกต้อง หรือแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมและคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นด้วย

ส่วนการให้คำปรึกษาออนไลน์ต้องเป็นไปด้วยความระมัดระวังและรอบคอบ พึงหลีกเลี่ยงคำปรึกษาในลักษณะที่แสดงถึงความมั่นใจ ความชัดเจนแน่นอน โดยไม่คำนึงถึงปัญหาหรือภาวะแทรกซ้อนที่รุนแรงหรือกรณีฉุกเฉิน รวมทั้งต้องตระหนักในความเสี่ยงและข้อจำกัดของการให้คำปรึกษาออนไลน์ และต้องชี้แจงให้ผู้ป่วยเข้าใจการปฏิบัติตัวและการรับบริการในกรณีฉุกเฉินหรือไม่แน่ใจว่ามีอันตรายหรือไม่ หากไม่ประสงค์จะให้คำปรึกษาให้ปฏิเสธผู้ป่วยอย่างสุภาพ และควรที่จะบันทึกความยินยอมของผู้ป่วย ทั้งข้อมูลและรายละเอียดที่ให้คำปรึกษา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของเวชระเบียนหรือประวัติสุขภาพของผู้ป่วย เพื่อใช้อ้างอิงและเพื่อความต่อเนื่องในการให้บริการผู้ป่วย หากอยู่ในวิสัยที่สามารถทำได้

การวิเคราะห์: ประกาศฉบับนี้แสดงให้เห็นความวิตกกังวลจากภาครัฐต่อการควบคุมหรือจัดการกับการใช้สื่อสังคมออนไลน์ของผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพในมิติต่าง ๆ จึงได้เลือกที่จะกำหนดพฤติกรรมผู้ให้บริการด้านสุขภาพเพื่อให้องค์กรในระบบสุขภาพและผู้บริการทางด้านสุขภาพมีแนวทางการปฏิบัติที่รัฐสามารถควบคุมและจัดการได้ ทั้งในประเด็นความมั่นคง ความสงบเรียบร้อย และเรื่องที่กระทบต่อสิทธิและความปลอดภัยของผู้ป่วย ซึ่งนอกจากจะผิดตามประกาศฉบับนี้แล้ว ยังอาจมีความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ด้วย

ประกาศฉบับนี้ได้ลงในรายละเอียดของการปฏิบัติไว้ อย่างละเอียด โดยเฉพาะการกำหนดพฤติกรรมและการแสดงออก ของผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพในหลายมิติ อาทิ การแสดงความคิดเห็น ในประเด็นที่สุ่มเสี่ยงต่อการสร้างความขัดแย้งทางการเมืองและ ความมั่นคง หลีกเลี่ยงการแสดงตัวในฐานะตัวแทนองค์กรหากไม่ ได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการ การส่งต่อข้อมูลที่อาจกระทบ ต่อความสงบเรียบร้อย ดังที่เคยปรากฏในเหตุการณ์ความขัดแย้ง ทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ.2557 ที่มี การนำเอาธงตราสัญลักษณ์ กษัตริย์ รัชกาลที่ ๙ ไปใช้ เครื่องหมายทางการแพทย์เข้าไปร่วมชุมนุม ทางการเมืองในลักษณะของตัวแทนองค์กรด้านสุขภาพ¹² โดยเฉพาะ ข้อมูลที่ไม่ได้รับการตรวจสอบหรือข้อมูลเท็จ และข้อมูลที่ เกี่ยวข้องกับความลับและความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย รวมทั้งต้อง เปิดเผยมูลข้อมูลของผู้ปฏิบัติงานและสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางการ แพทย์อย่างครบถ้วนด้วย

แม้ว่าประกาศฉบับนี้จะมีความยืดหยุ่นและเป็นเพียง กรอบกว้าง ๆ สำหรับผู้ให้บริการด้านสุขภาพพึงระวังและใช้ วิจารณญาณในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ ที่กำหนดไว้ในข้อ 2 ของ ประกาศให้มีการปรับใช้ ทบทวน และปรับปรุงแนวทางการปฏิบัติ ได้โดยแนวทางปฏิบัติในประกาศฉบับนี้ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการให้ บริการด้านสุขภาพต้องคำนึงถึงบริบท เหตุผล เจตนา ความรุนแรง ความเสียหายและผลกระทบ วิสัย พฤติการณ์ ความตระหนัก และ สำนึกความรับผิดชอบของผู้ใช้สื่อสังคมออนไลน์ในอันที่จะเผยแพร่ ข้อมูลหรือข่าวสาร ซึ่งผู้ใช้งานสื่อสังคมออนไลน์ สภาวิชาชีพ สถานพยาบาล และองค์กรที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ควรติดตามความ ก้าวหน้าของเทคโนโลยีและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่ เสมอ เพื่อให้สามารถใช้งานสื่อสังคมออนไลน์และปรับใช้ตาม แนวทางปฏิบัติในประกาศฉบับนี้ได้เหมาะสม เนื่องจาก พหุคูณคิด ความคาดหวัง และพฤติกรรมของคนในสังคม ตลอดจน ความก้าวหน้าของเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องและ รวดเร็ว ตามองค์ความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น กฎหมายและนโยบายของรัฐอาจ เปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา จึงควรมีการทบทวนและปรับปรุง แนวทางปฏิบัติประกาศฉบับนี้เป็นระยะที่ต้องติดตามต่อไป

ผลต่อการให้บริการทางทันตกรรม: แต่เดิมการสื่อสาร ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวและเผยแพร่ ข้อมูลใดๆทั้งที่เป็นเรื่องส่วนตัวหรือเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับ การประกอบวิชาชีพยังไม่มีกฎหมายใดๆมาควบคุมหรือกำหนด เนื้อหา (content) ที่จะสื่อสารผ่านสื่อออนไลน์ แต่ด้วยผลทาง กฎหมายของประกาศฉบับนี้ได้กำหนดแนวทางการปฏิบัติในการ ใช้สื่อออนไลน์ไว้ค่อนข้างชัดเจนในบทบัญญัติ ซึ่งทันตแพทย์หรือ ผู้ประกอบการสถานพยาบาลทางทันตกรรมต้องระมัดระวังการ

เผยแพร่และส่งต่อข้อมูล การเปิดเผยความลับหรือความเป็นส่วน ตัวของผู้ป่วยผ่านสื่อออนไลน์ เว้นแต่ได้รับการยินยอมหรือ กฎหมายกำหนดให้ต้องเปิดเผย แต่ต้องไม่ใช่การโฆษณาตัว ทันตแพทย์หรือสถานพยาบาล ส่วนประเด็นการวิพากษ์วิจารณ์ การแสดงความคิดเห็นต้องคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้งาน หรือการให้ข้อมูลใดปรากฏบนสื่อสังคมออนไลน์โดยทันตแพทย์ หรือจากสถานพยาบาลทางทันตกรรมต้องรับผิดชอบข้อมูลเหล่านั้น อีกทั้งควรตั้งค่าความเป็นส่วนตัวหากแสดงออกในเรื่องส่วนตัวและ ตั้งค่าความเป็นส่วนตัวหากต้องการแสดงความคิดเห็นในตำแหน่ง หน้าที่ทันตแพทย์ ซึ่งควรแยกบทบาทที่เป็นตัวเองและหน้าที่การ งานออกจากกันอย่างชัดเจน หากกระทำผิดทางกฎหมายหรือ จริยธรรมแล้วไม่ดำเนินการแก้ไขก็อาจจะถูกดำเนินคดีหรือถูกร้อง สภาวิชาชีพเพื่อพิจารณาความผิดได้

2. พระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559

การเพิ่มจำนวนขึ้นของสถานพยาบาลทำให้หน่วยงานที่ มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลมาตรฐานการให้บริการด้านสาธารณสุข ต้องเพิ่มเติมนิยามสถานพยาบาลให้ครอบคลุมมากขึ้น โดยเฉพาะ อย่างยิ่งเมื่อสถานพยาบาลเหล่านั้นมีการแข่งขันด้านการตลาดสูง ผ่านรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งสื่อออนไลน์กลายเป็นช่องทางการสื่อสาร กับประชาชนกลายเป็นที่นิยมขึ้นอย่างมาก เพราะสะดวก รวดเร็ว และเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้ง่าย จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้มงวด เรื่องการโฆษณาสถานพยาบาลผ่านช่องทางนี้เพราะสามารถเข้าถึง ประชาชนได้กว้างขวาง อีกทั้งการส่งต่อข้อมูลข่าวสารสามารถทำได้ ง่ายและรวดเร็ว หากข้อมูลไม่ถูกควบคุมหรือเข้มงวดด้วยกฎหมาย อาจส่งผลเสียที่กระทบต่อผู้ป่วยและผู้ให้บริการด้านสุขภาพได้

- สาระสำคัญ:** พระราชบัญญัติฉบับนี้แก้ไขเพิ่มเติมนิยาม คำหลายคำที่ปรากฏในพระราชบัญญัติฉบับเดิมให้มีความหมาย กว้างและครอบคลุมมากขึ้น โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ วันที่ 20 ธันวาคม พ.ศ.2559 อันมีเนื้อหาสำคัญ ดังนี้
- การขยายความสถานพยาบาลให้หมายถึงสถานที่ ตลอดจนยานพาหนะที่ใช้ประกอบโรคศิลปะทั้งแผนปัจจุบันและ แผนไทยและการสาธารณสุขอื่น ๆ ไม่ว่าผู้กระทำจะ ได้รับ ประโยชน์ตอบแทนหรือไม่ก็ตาม
 - แก้ไขเพิ่มเติมให้ผู้ประกอบวิชาชีพหมายความว่าผู้ ประกอบโรคศิลปะ ตามมาตรา 31 แห่งกฎหมายการประกอบโรคศิลปะ
 - ผู้อนุญาตที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการใดๆเกี่ยวกับ สถานพยาบาล คือ อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพหรือผู้ที่อธิ บัติขอมอบหมาย
 - ให้สถานพยาบาลที่ไม่ใช่สถานพยาบาลที่ดำเนินการ โดยทบวง กรม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ สถานการ

ศึกษาของรัฐ หน่วยงานอื่นของรัฐ สภาวิชาชีพ และสถานพยาบาล ที่รัฐมนตรีประกาศได้รับการยกเว้นไม่ต้องมีลักษณะของสถานพยาบาลที่มีมาตรฐานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่ รัฐมนตรีประกาศตามคำแนะนำของคณะกรรมการ เพื่อประโยชน์ แห่งการคุ้มครองผู้บริโภคด้านระบบบริการสุขภาพ

- คณะกรรมการสถานพยาบาล ประกอบด้วย ปลัดกระทรวงสาธารณสุข ผู้แทนกระทรวงกลาโหม ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย ผู้แทนคณะกรรมการกฤษฎีกา ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค และผู้แทนสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) เป็นกรรมการโดยตำแหน่งและ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิที่รัฐมนตรีแต่งตั้ง

- ระบุให้มีคณะกรรมการสถานพยาบาลทำหน้าที่ให้คำปรึกษา ให้ความเห็น และให้คำแนะนำแก่รัฐมนตรีหรือผู้อนุญาต (อธิบดีกรมสนับสนุนบริการสุขภาพหรือผู้ที่ได้รับมอบหมาย) ในเรื่องดังต่อไปนี้ อาทิ การออกกฎกระทรวงหรือประกาศเพื่อปฏิบัติตาม พรบ. นี้ การอนุญาตให้ประกอบกิจการ การดำเนินการ การปิด หรือการเพิกถอนใบอนุญาตสถานพยาบาล การส่งเสริมการพัฒนาคูณภาพการบริการของสถานพยาบาล การกำหนดลักษณะและมาตรฐาน หรือการรับรองคุณภาพสถานพยาบาลที่พระราชบัญญัติ นี้ไม่ได้บังคับใช้ (สถานพยาบาลที่ดำเนินการโดยกระทรวง ทบวง กรม องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ สถาบันการศึกษาของรัฐ หน่วยงานอื่นของรัฐ สภาวิชาชีพไทย เป็นต้น) และการแจ้งให้ดำเนินการปรับปรุงหรือแก้ไขสถานพยาบาลดังกล่าว

- ผู้ประกอบการสถานพยาบาลต้องแสดงรายละเอียดของสถานพยาบาล ได้แก่ ชื่อสถานพยาบาล รายชื่อผู้ประกอบการวิชาชีพในสถานพยาบาลนั้น ๆ ค่ารักษาพยาบาล ค่าเวชภัณฑ์ ค่าบริการทางการแพทย์ ค่าบริการอื่น ๆ และสิทธิผู้ป่วย

- การโฆษณาของสถานพยาบาลต้องไม่เป็นการโอ้อวดเกินกว่าที่เป็นจริง ของตนดีกว่า, เหนือกว่า, ดีที่สุด, รายแรก, แห่งแรก รับรองผล 100 % หรือการเปรียบเทียบกับดีกว่า เหนือกว่า หรือสูงกว่าสถานพยาบาลอื่น หรือเกิดความคาดหวังว่าจะได้รับบริการที่ดีกว่าหรือได้ผลสูงสุด และโอ้อวดกิจกรรมของสถานพยาบาลนั้น หรือสรรพคุณของเครื่องมือเครื่องใช้ การโฆษณาที่สื่อไปในแนวทางลามก ไม่สุภาพ กระตุ้นหรือยั่วยุอารมณ์ หรือเป็นการขัดต่อศีลธรรมอันดี การให้ส่วนลดเป็นเงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนแก่ผู้ใด การโฆษณาที่ปรากฏว่าผู้ให้บริการด้านสุขภาพผู้หนึ่งผู้ใดมาให้บริการแต่ไม่เป็นความจริง และต้องไม่ให้หรือยอมให้มีการให้ค่าตอบแทนเป็นเงินหรือผลประโยชน์ใด ๆ แก่ผู้ชักนำให้มีผู้ไปขอรับบริการจากสถานพยาบาลนั้น ๆ ซึ่งหากฝ่าฝืนก็จะมีบทลงโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือ

ทั้งจำทั้งปรับ และให้ปรับอีกวันละไม่เกินหนึ่งหมื่นบาทตั้งแต่วันที่ มีคำสั่งให้ระงับการโฆษณาหรือประกาศนั้นจนกว่าระงับการ โฆษณาหรือประกาศนั้น

- หมายเหตุ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ โดยที่สถานพยาบาลที่ให้บริการแก่ประชาชนมีทั้งสถานพยาบาลซึ่งดำเนินการโดยภาครัฐและสถานพยาบาลที่ดำเนินการโดยภาคเอกชน แต่กฎหมายว่าด้วยสถานพยาบาลไม่ใช้บังคับกับสถานพยาบาลซึ่งดำเนินการโดยภาครัฐ จึงควรแก้ไขให้สถานพยาบาลซึ่งดำเนินการโดยภาครัฐต้องมีลักษณะตามที่กำหนด หรือผ่านการรับรองคุณภาพจากหน่วยงานที่กำหนด แก่ไของค์ประกอบของคณะกรรมการสถานพยาบาลให้เหมาะสมยิ่งขึ้น แก้ไขเพิ่มเติมรายละเอียดที่ผู้อนุญาตต้องแสดงในสถานพยาบาล และแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์การดำเนินการของสถานพยาบาลสำหรับผู้ป่วยที่ต้องได้รับการรักษาพยาบาลโดยฉุกเฉิน รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติมหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการโฆษณาสถานพยาบาล บทกำหนดโทษและองค์ประกอบของคณะกรรมการเปรียบเทียบคดีให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้¹³

การวิเคราะห์: พระราชบัญญัติฉบับนี้ระบุวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้พระราชบัญญัติสถานพยาบาลเพื่อประโยชน์แห่งการคุ้มครองผู้บริโภคด้านระบบบริการสุขภาพ และยังกำกับเหตุผลไว้ในหมายเหตุดังกล่าวมาข้างต้น โดยกำหนดให้สถานพยาบาลสังกัดกระทรวงสาธารณสุข สถานพยาบาลเอกชน สถานพยาบาลในสถานศึกษาเอกชน เช่น มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยสยาม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ มหาวิทยาลัยเวสเทิร์น เป็นต้น และสถานพยาบาลอื่นที่ไม่ได้ยกเว้นตามประกาศต้องมีมาตรฐานตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขเดียวกันตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ และการออกหน่วยหรือใช้ยานพาหนะใดตัดแปลงเป็นสถานพยาบาลเคลื่อนที่ก็เข้าข่ายตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ด้วย

การตั้งคณะกรรมการที่มีปลัดกระทรวงสาธารณสุขเป็นประธานกรรมการและผู้แทนจากกระทรวงกลาโหมและกระทรวงมหาดไทย เห็นได้ชัดว่าเรื่องสถานพยาบาลเกี่ยวข้องกับเรื่องความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยของประเทศ ซึ่งมีประเด็นที่เป็นสาระสำคัญของกฎหมายดังที่นำเสนอไว้แล้ว นอกจากนั้นยังมีผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคที่แสดงความชัดเจนว่าผู้ใช้บริการเป็นผู้บริโภคและตอกย้ำว่าคดีทางการแพทย์เป็นคดีผู้บริโภค และผู้แทนสถาบันรับรองคุณภาพสถานพยาบาล (องค์การมหาชน) ซึ่งเป็นองค์อิสระที่มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพของสถานพยาบาลให้ได้มาตรฐานตามหลักเกณฑ์ HA (Hospital Accreditation)

ผู้ประกอบการสถานพยาบาลมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบต่อประชาชนในฐานะผู้บริโภคมากขึ้นทั้งการให้บริการที่ได้มาตรฐานและการโฆษณา ส่วนประชาชนเองก็มีความตื่นตัวมากขึ้นเพราะสามารถร้องเรียนหรือร้องทุกข์สถานพยาบาล ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ หรือเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการด้านสุขภาพได้ที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค หรือศูนย์รับเรื่องร้องเรียนกรมสนับสนุนบริการสุขภาพหรือกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ซึ่งสามารถทำได้หลายช่องทางรวมทั้งทางผ่านระบบออนไลน์ด้วย ดังปรากฏว่าในตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ.2560 ถึงเดือนสิงหาคม พ.ศ.2561 มีการร้องเรียนผ่านศูนย์รับเรื่องร้องเรียนของกรมสนับสนุนบริการสุขภาพเข้ามารวม 668 ครั้ง ในจำนวนนี้มีการร้องเรียนเรื่องสถานพยาบาลสูงสุดถึง 167 ครั้ง รองลงมาเป็นเรื่องการรักษาพยาบาล 133 ครั้ง การตรวจสอบสถานพยาบาล 103 ครั้ง ร้องเรียนคลินิกเถื่อน 53 ครั้ง และค่ารักษาพยาบาล 34 ครั้งตามลำดับ¹⁴

การฝ่าฝืนกฎหมายจะส่งผลกระทบต่อระบบที่รุนแรงทางสังคมอย่างมาก หากประชาชนไปใช้บริการในสถานพยาบาลที่ไม่ได้มาตรฐานจากการโฆษณาให้หลงเชื่อ ภาครัฐจึงให้ความสำคัญต่อประเด็นนี้โดยเปลี่ยนแปลงให้การโฆษณาหรือประกาศใดๆ ที่เกี่ยวกับการประกอบกิจการของสถานพยาบาล นอกจากชื่อและที่ตั้งที่ปรากฏในใบอนุญาตแล้ว การโฆษณากิจการของสถานพยาบาลหรือคุณสมบัติความสามารถของผู้ประกอบวิชาชีพในสถานพยาบาลเพื่อชักชวนให้มีผู้มาขอรับบริการจากสถานพยาบาล โดยใช้ข้อความ เสียดสีหรือภาพอันเป็นเท็จหรือโอ้อวดเกินความจริง หรือนำจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดเกี่ยวกับประกอบกิจการสถานพยาบาลจะทำได้

การแก้ไขกฎหมายที่กำหนดให้มีบทลงโทษรุนแรงขึ้นสะท้อนให้เห็นการกระทำความผิดของสถานพยาบาลก่อนหน้านี้อย่างไม่เกรงกลัวกฎหมายเพราะมีเพียงโทษปรับ แต่นับตั้งแต่วันที่กฎหมายมีผลบังคับใช้หลังจากประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หากสถานพยาบาลหรือผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพใดฝ่าฝืนต้องรับโทษจำคุกหรือทั้งจำทั้งปรับ

จากเหตุผลการปรับปรุงกฎหมายฉบับนี้ที่ระบุไว้ในหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติจะทำให้สถานพยาบาลของรัฐมีมาตรฐานต่าง ๆ ที่ไม่แตกต่างจากสถานพยาบาลของเอกชน ซึ่งผู้ปฏิบัติงานในสถานพยาบาลของรัฐต้องปรับปรุงมาตรฐานต่าง ๆ ของสถานพยาบาลที่ดำเนินการโดยรัฐให้ได้ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ อันจะส่งผลดีต่อประชาชนที่จะไปใช้บริการที่จะได้รับการบริการที่มีมาตรฐานเดียวกันทั้งรัฐและเอกชน แต่ในด้านผู้ประกอบการสถานพยาบาลเอกชนก็ต้องพึงระวังการให้รักษาพยาบาลที่

เพิ่มเติมการให้บริการต่างๆ ที่ส่งผลต่อค่าบริการด้านสุขภาพที่มีราคาสูง เพราะอาจจะได้ได้รับการร้องเรียนจากประชาชนมากขึ้นและไม่อาจอ้างมาตรฐานด้านการรักษาพยาบาลที่แตกต่างกันได้ ผลต่อการให้บริการทางทันตกรรม: ผู้ประกอบการสถานพยาบาลทันตกรรมและทันตแพทย์ทั้งที่ทำงานในภาครัฐและเอกชนต้องหมั่นตรวจสอบประกาศของคณะกรรมการสถานพยาบาลที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานและเงื่อนไขของสถานพยาบาล เพราะอาจจะมีมีการเปลี่ยนแปลงอย่างหนึ่งอย่างใดเกี่ยวกับมาตรฐานและการให้บริการในสถานพยาบาล เพื่อให้สถานพยาบาลทุกแห่งมีมาตรฐานเดียวกันตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

ทันตแพทย์ที่ทำงานในสถานพยาบาลของภาครัฐต้องปรับปรุงคุณภาพการให้บริการด้านทันตกรรมให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และต้องระลึกให้ดีกว่าการออกหน่วยโดยยานพาหนะถือรวมว่าเป็นสถานพยาบาลแล้วตามพระราชบัญญัตินี้ จึงไม่สามารถอ้างเรื่องมาตรฐานการให้บริการที่แตกต่างจากในสถานพยาบาลได้ หากหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ โดยเฉพาะตามโรงพยาบาลชุมชนที่ยังไม่มีความพร้อมอาจจะต้องปรับปรุงหน่วยทันตกรรมเคลื่อนที่ให้ได้มาตรฐานตามที่กฎหมายกำหนดเสียก่อนจึงออกให้บริการประชาชนเพื่อป้องกันการกระทำผิดพระราชบัญญัติฉบับนี้

ส่วนสถานพยาบาลทันตกรรมของภาคเอกชนก็ต้องปรับปรุงให้ได้มาตรฐานการให้บริการ ตรวจสอบใบอนุญาตการเปิดสถานพยาบาลให้ถูกต้อง และต้องไม่นำบุคคลที่ไม่ได้รับใบประกอบโรคศิลปะหรือไม่ได้รับอนุญาตให้ทำการรักษาผู้ป่วยมาให้บริการ เช่น นักศึกษาทันตแพทย์ที่ยังไม่สำเร็จการศึกษาทันตแพทย์ที่สำเร็จการศึกษาจะมหาวิทยาลัยที่ทันตแพทย์สภาไม่ให้การรับรอง ทันตภิบาล เสนารักษ์ ผู้ช่วยทันตแพทย์ ช่างทันตกรรม เป็นต้น ซึ่งกระทรวงสาธารณสุขเองได้รับการร้องเรียนให้ตรวจสอบสถานพยาบาลอยู่เสมอ โดยเฉพาะสถานพยาบาลที่โฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ ดังปรากฏในข่าวการจับกุมสถานพยาบาลที่ไม่ได้รับอนุญาตหรือสถานพยาบาลที่อนุญาตให้บุคคลที่ไม่ได้รับใบประกอบโรคศิลปะมาทำการรักษาผู้ป่วย

ในด้านการโฆษณาทันตแพทย์และผู้ประกอบสถานพยาบาลด้านทันตกรรมส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีความรู้ทางด้านกฎหมายมากนัก การโฆษณาที่ใช้มักจะเป็นการเลียนแบบสถานพยาบาลอื่น หากเป็นในสถานพยาบาลเอกชนขนาดใหญ่ก็จะเป็นหน้าที่ของฝ่ายการตลาดที่ส่วนใหญ่มักขาดความรู้กฎหมายเกี่ยวกับสถานพยาบาลเช่นกัน จึงปรากฏการใช้ถ้อยคำต้องห้ามต่างๆ เช่น อุดฟันด้วยแสง เครื่องมือสะอาดปลอดเชื้อ 100% การรักษารากฟันด้วยการส่องกล้องทางเลือกใหม่ที่ดีกว่า จัดฟันแบบตามอนฟันสวย ไม่ต้องรอนาน จัดฟันแบบใส Invisalign อีกทางเลือกที่ดีกว่า ราก

เทียบทางเลือกการใส่ฟันที่ดีที่สุด หรือระบุว่าสถานพยาบาลของตนหรือทันตแพทย์ในสถานพยาบาลดีกว่าหรือได้มาตรฐานกว่าสถานพยาบาลอื่น เช่น ที่นี้ให้บริการด้วยทันตแพทย์เฉพาะทางที่สำเร็จการศึกษาและมีประสบการณ์สูงจากต่างประเทศ ใครรักษาไม่ได้เรารักษาได้ที่นี้ดีดียวาไม่เจ็บ ที่นี้รับแก้งานวีเนียร์ปูเจ้า หมอเก่ง เครื่องมือครบ จบทุกปัญหา เป็นต้น

พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้ระบุวัตถุประสงค์อย่างชัดเจนว่าเพื่อคุ้มครองผู้บริโภค ทันตแพทย์และผู้ประกอบการสถานพยาบาลทางทันตกรรมจึงต้องระมัดระวังหากเกิดกรณีพิพาททางการแพทย์หรือมีการละเมิดผู้ป่วยด้วยการโฆษณา โดยเฉพาะในกรณีที่เปิดเว็บไซต์ และต้องพึงระวังการโฆษณาในลักษณะที่ต้องห้ามหรือใช้ถ้อยคำที่ต้องห้าม เพราะหากฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัตินี้ผู้ขออนุญาตเปิดสถานพยาบาลต้องได้รับโทษจำคุกด้วย

หากผู้ป่วยหรือผู้ที่เกี่ยวข้องฟ้องร้องผ่านคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและหน่วยงานนั้น ๆ ได้รับเรื่องไว้พิจารณาแล้วก็จะกลายเป็นคดีผู้บริโภค ซึ่งได้อธิบายเงื่อนไขและลักษณะของการพิจารณาตัดสินกล่าวไว้แล้ว หรือหากร้องทุกข์ผ่านกระทรวงสาธารณสุขก็จะมีตรวจสอบสถานพยาบาลทางทันตกรรมในทุก ๆ เรื่อง ทันตแพทย์จึงต้องระมัดระวังเรื่องการโฆษณาสถานพยาบาลและผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ผ่านการสื่อสารออนไลน์ รวมทั้งเรียนรู้วิธีการป้องกันและระงับข้อพิพาทที่อาจจะเกิดขึ้นเพื่อไม่ให้ผู้ป่วยหรือผู้ที่เกี่ยวข้องฟ้องร้องไปหรือร้องทุกข์เพราะมีความยุ่งยากและผู้ถูกกล่าวหาต้องเป็นผู้พิสูจน์ความบริสุทธิ์เองในทุกกรณี

3. พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560

พระราชบัญญัติฉบับนี้ถือว่าเกี่ยวข้องโดยตรงกับการสื่อสารออนไลน์ ซึ่งภาครัฐให้ความสำคัญอย่างมากดังจะเห็นได้จากเป็นกฎหมายที่มีอัตราโทษสูงและไม่อาจยอมความได้ เพราะการนำเข้าหรือส่งข้อมูลในระบบคอมพิวเตอร์สามารถแพร่กระจายไปได้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง อันจะส่งผลเสียต่อประชาชนและส่งผลกระทบต่อสังคมในวงกว้าง

สาระสำคัญ: พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แก้ไขเพิ่มเติมจากฉบับเดิม (พ.ศ.2550) ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 24 มกราคม พ.ศ.2560 โดยเพิ่มโทษปรับหรือจำคุก ฐานส่งข้อมูลที่ทำให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ผู้รับ หรือนำเข้าข้อมูลอันเป็นเท็จ บิดเบือน ลามก ตัดต่อภาพผู้อื่นให้เสียชื่อเสียง อับอาย รวมทั้งมาตรการบรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิด

ผู้เผยแพร่กระทำโดยการโฆษณา ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใด ๆ

แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียงหรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำต้องระวางโทษ จำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท

การนำเข้าข้อมูลโดยทุจริต หรือหลอกลวง หรือข้อมูลอันเป็นเท็จที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ประชาชน เช่น ความรู้ความสามารถของผู้ให้บริการที่ไม่เป็นจริง ผู้ที่ปรากฏในภาพไม่ใช่ผู้ให้บริการหรือมาใช้บริการในสถานพยาบาลนั้นจริง ซึ่งจะมีความผิดตามมาตรา 14 ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปีหรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ¹⁵

การวิเคราะห์: พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์นี้เป็นไปตามหลักการการรักษาความเป็นส่วนตัว โดยเฉพาะกับการรักษาพยาบาล ซึ่งผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพมีหน้าที่ที่พึงกังวลสองประการ ได้แก่ ความเสียหายแก่ประชาชนจากการโฆษณาและการรักษาความลับผู้ป่วยจากการเผยแพร่ข้อมูล ภาพ หรือเสียงที่อาจจะทำให้ผู้ที่ปรากฏในภาพหรือเสียงนั้นเสียหาย

การถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเคลื่อนไหวและเสียง และเผยแพร่เป็นกระทำความผิด เช่น ภาพในหอผู้ป่วย ห้องคลอด หรือห้องผ่าตัดขณะมีการดูแลหรือทำหัตถการกับผู้ป่วยอยู่ ภาพถ่ายขณะให้การดูแลรักษาผู้ป่วยเจ็บหรือเสียชีวิต เป็นต้น โดยเฉพาะหากปรากฏตัวผู้ป่วยหรือข้อมูลผู้ป่วยอยู่ในภาพหรือเนื้อหาดังกล่าวไม่ว่าจะสามารถระบุตัวตนได้หรือไม่ก็ตาม เพราะภาพหรือเสียงในบางกรณีมีความไม่เหมาะสม บางภาพหรือเสียงมีความสุ่มเสี่ยงต่อการตีความ เช่น รุนแรง หวาดเสียว อุจาด ลามก อนาจาร เข้าข่ายการโฆษณา หรือภาพที่อาจทำให้เข้าใจได้ว่าเหยียดหยามหรือดูหมิ่นคนบางกลุ่ม เป็นต้น ซึ่งภาพหรือเสียงที่นำมาเผยแพร่นั้นอาจจะเป็นการตัดทอนไม่ใช่เหตุการณ์หรือเรื่องราวทั้งหมด ทำให้ผู้รับข้อมูลตีความตามความรู้และความเชื่อของตน และส่งต่อผ่านสื่อออนไลน์หรือในระบบคอมพิวเตอร์ก็มีความผิดได้

บุคคลที่เกิดความเสียหายจากภาพหรือเสียง สามารถดำเนินคดีกับผู้ที่น่าภาพหรือเสียงเหล่านั้นไปเผยแพร่ให้รับผิดทางกฎหมายทั้งต่อตัวทันตแพทย์และสถานพยาบาลอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งครอบคลุมทั้ง กฎหมายอาญาในประเด็นการละเมิด พระราชบัญญัติการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พระราชบัญญัติสถานพยาบาล ประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ จริยธรรมแห่งวิชาชีพ พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก และ กฎหมายทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

คดีตัวอย่าง: คดีหมายเลขดำเลขที่ อ.1054/58 ศาลอุทธรณ์สั่งจำคุกจำเลย 2 คดี รวม 7 ปี ปรับ 7 แสน ฐานหมิ่นโจทก์ซึ่งเป็นแพทย์หญิงในเฟซบุ๊ก ทำให้ได้รับความเสียหาย ถูกดู

หมิ่นเกลียดชัง ดังคดีมีรายละเอียด ดังนี้ วันที่ 9 สิงหาคม 2560 ศาลอาญา รัชดาฯ นัดฟังคำพิพากษาอุทธรณ์ในคดีที่ พนักงานอัยการคดีอาญา 4 เป็นโจทก์ฟ้องจำเลยฐานหมิ่นประมาท, พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ สืบเนื่องมาจากกรณีวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2558 จำเลยได้หมิ่นประมาทใส่ความแพทย์หญิงคนหนึ่งในเฟซบุ๊ก ให้ผู้อื่นเข้าใจว่าเป็นผู้หญิงไม่ดี ไม่รู้จักอาย ใจง่าย แอบไปอยู่กินฉันทน์สามีภรรยา กับชายอื่นซึ่งล้วนเป็นเท็จ โดยในคดีนี้ศาลชั้นต้นจำคุกจำเลย 2 ปี จำนวน 6 กระทง รวมจำคุก 12 ปี ปรับกระทงละ 1 แสนบาท รวมปรับ 6 แสนบาท รับสารภาพลดโทษกึ่งหนึ่ง คงเหลือจำคุก 6 ปี ปรับ 3 แสนบาท โทษจำคุกครองอาญา 2 ปี แต่มีการอุทธรณ์คดี ซึ่งศาลอุทธรณ์ตรวจสำนวนประชุมแล้วเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดตามฟ้องในความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณา พิพากษากฎหมายของจำเลยเป็นการกระทำความผิดหลายกรรม ให้ลงโทษจำคุกกรรมละ 1 ปี รวม 6 กรรม ลงโทษจำคุกจำเลย 6 ปี ปรับ 6 แสนบาท ลดโทษกึ่งหนึ่งคงจำคุก 3 ปี ปรับ 3 แสนบาท โทษจำคุกให้รอลงอาญาไว้ 2 ปี ส่วนความผิดตาม พ.ร.บ.คอมพิวเตอร์ให้ยกฟ้อง

ขณะที่ ศาลอาญา นัดฟังคำพิพากษาอุทธรณ์คดีที่แพทย์หญิงโจทก์ฟ้องจำเลยฐานหมิ่นประมาทกรณีระหว่างวันที่ 3-18 มีนาคม 2558 ต่อเนื่องกัน จำเลยได้ใส่ความกล่าวหาว่าโจทก์เป็นคนไม่ดี ชี้ออก มกมากในกาม ประพฤติสำส่อนทางเพศ และอื่น ๆ ซึ่งล้วนเป็นเท็จในเฟซบุ๊กของจำเลย ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหายถูกดูหมิ่นเกลียดชัง โดยคดีนี้ศาลชั้นต้น พิพากษาจำคุก 1 ปี ปรับ 1 หมื่นบาท ลดโทษกึ่งหนึ่งเหลือจำคุก 6 เดือน ปรับ 5 พันบาท โทษจำคุกครองอาญา 2 ปี แต่ศาลอุทธรณ์ตรวจสำนวนประชุมแล้วเห็นว่าจำเลยกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาทโดยการโฆษณาเป็นการกระทำความผิด 8 กรรม สั่งลงโทษจำคุกกรรมละ 1 ปี รวม 8 ปี ปรับ 8 แสนบาท ลดโทษจำคุกกึ่งหนึ่ง คงเหลือ 4 ปี ปรับ 4 แสนบาท โทษจำคุกให้รอลงอาญา 2 ปี ส่วนคำขอโจทก์ที่ให้โฆษณาหนังสือพิมพ์ ศาลยกคำร้องโจทก์

แม้ว่าตัวอย่างคดีที่ยกมาข้างต้นนั้นจะไม่ใช่วัยที่เกิดจากความเสียหายจากการให้บริการทางการแพทย์โดยตรง แต่ในคดีดังกล่าวผู้เกี่ยวข้องเป็นแพทย์และเรื่องที่เป็นคดีความกันก็เกี่ยวข้องกันทั้งที่ทางกรงานและสถานะทางสังคม รวมทั้งการประกอบอาชีพของผู้ฟ้องร้องที่เป็นแพทย์ จึงนำมาแสดงไว้เป็นอุทาหรณ์ หากใช้ช่องทางสื่อออนไลน์ตอบโต้กันไม่ว่าเรื่องใดก็ตาม หากเกิดการฟ้องร้องกันขึ้นต้องพึงสังวรณความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ให้จงดี

ผลต่อการให้บริการทางทันตกรรม: ทันตแพทย์และสถานพยาบาลต้องพึงระวางการนำข้อมูลเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ เช่น ภาพถ่าย การบันทึกภาพเคลื่อนไหว การถ่ายทอดสด (live)

ภาพจากกล้องวงจรปิด แลบบันทึกลงเสียง ซึ่งการกระทำที่อาจจะเข้าข่ายการกระทำความผิดตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ได้แก่ การโฆษณาตัวตนแพทย์หรือสถานพยาบาล การเปิดเผยความลับผู้ป่วย การนำรูปผู้อื่นไปใช้เพื่อหาประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ การโฆษณาเพื่อการค้าหรือฝากร้านในสื่อสังคมออนไลน์ การส่ง E-mail หรือข้อความ (SMS) เชิญชวนใช้บริการจากทันตแพทย์หรือสถานพยาบาลอันมีลักษณะให้ผู้รับเดือดร้อนรำคาญ โดยที่ผู้รับไม่สามารถบอกเลิกหรือแจ้งปฏิเสธการรับได้โดยง่าย ซึ่งอาจจะต้องระวางโทษปรับไม่เกินสองแสนบาท

ส่วนอีกกรณีหนึ่งที่ทันตแพทย์และสถานพยาบาลมักจะทำคือการทำความผิด คือ การใช้ภาพหรือเสียงที่เอามาจากระบบออนไลน์มาประกอบกรโฆษณาตัวตนแพทย์หรือสถานพยาบาล เพราะคิดว่าภาพหรือเสียงเหล่านั้นสามารถนำมาใช้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาต ซึ่งการใช้สื่อสังคมออนไลน์หรือสื่อประเภทใดๆทางคอมพิวเตอร์ของทันตแพทย์โดยไม่ได้รับอนุญาตจากสถานพยาบาลหรือผู้ที่ปรากฏในภาพหรือเสียงนั้น ผู้เผยแพร่กระทำโดยการโฆษณาต้องพึงระวางว่ามีโทษทั้งจำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท

4. ประเด็นความผิดตามกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง

สำหรับประเด็นกฎหมายอื่นที่ยกมานี้ อาจจะได้เป็นกฎหมายที่กระทบโดยตรงต่อการใช้สื่อออนไลน์ แต่เมื่อมีความผิดใดๆที่เกิดจากการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารในระบบออนไลน์แล้ว มักจะมีการฟ้องร้องในประเด็นความผิดเหล่านี้ร่วมด้วย จึงยกมาเป็นประเด็นทางข้อกฎหมายที่ผู้ใช้สื่อออนไลน์ควรพิจารณาและพึงระวังในการใช้งานสื่อออนไลน์

4.1 ข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณแห่งวิชาชีพ

สาระสำคัญ: ข้อบังคับว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพทันตกรรมประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 27 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2539 เพื่อเป็นแนวทางการปฏิบัติตัวในกรอบวิชาชีพที่มีผลตามข้อบังคับทันตแพทย์สภาว่าด้วยการรักษารายการแห่งวิชาชีพ ซึ่งข้อบังคับฉบับนี้อาศัยความตามมาตรา 23 (4) (ฎ) และด้วยความเห็นชอบของสภานายกพิเศษ ตามมาตรา 27 แห่งพระราชบัญญัติวิชาชีพทันตกรรม พ.ศ.2537 โดยคณะกรรมการทันตแพทย์สภาออกข้อบังคับ ดังนี้

ความประพฤติทั่วไปของผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรม ได้แก่ การไม่ประพฤติหรือทำตัวให้เสื่อมเสียเกียรติศักดิ์วิชาชีพ ดำรงตนในสังคมโดยธรรม เคารพและปฏิบัติตามกฎหมาย ต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณธรรม จรรยาบรรณ ทั้งเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถและทักษะในการประกอบวิชาชีพ เพื่อให้การประกอบวิชาชีพมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้น

เกียรติศักดิ์แห่งวิชาชีพ หมายถึง มาตรฐานความประพฤติที่วัดจากการพิจารณาความเสื่อมเสียที่จะเกิดขึ้นแก่ส่วนรวมของวิชาชีพเป็นหลัก ทั้งนี้ถือว่าผู้ประกอบการวิชาชีพ เป็นผู้มีความเกียรติจะต้องประพฤติให้สมกับความไว้วางใจจากประชาชน และต้องรักษาชื่อเสียงแห่งวิชาชีพ (ข้อบังคับทันตแพทยสภาว่าด้วยจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ.2538 ข้อ 1) ซึ่งในระยะหลังนี้ประเด็นจรรยาบรรณถูกหยิบยกมาเป็นข้อกั่วงวลมากขึ้นจากสภาวิชาชีพ เพราะมีการฟ้องร้องทันตแพทย์เข้ามาเป็นจำนวนมาก¹⁶

การประกอบวิชาชีพทันตกรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมต้องให้บริการด้านสุขภาพโดยไม่คำนึงถึงฐานะ เชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา สังคม หรือลัทธิทางการเมือง โดยต้องปฏิบัติต่อผู้รับบริการด้านสุขภาพด้วยความสุภาพ มีน้ำใจ มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และปราศจากการบังคับขู่เข็ญ ต้องรักษามาตรฐานของการประกอบวิชาชีพในระดับที่ดีที่สุดแก่ผู้รับบริการ โดยไม่เรียกร้อยรางวัลพิเศษนอกเหนือจากค่าบริการที่ควรได้รับตามปกติ ต้องคำนึงถึงความปลอดภัย และความสิ้นเปลืองของผู้รับบริการ ต้องไม่สนับสนุนการใช้วิชาชีพด้านสุขภาพโดยผิดกฎหมาย

ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมต้องเป็นผู้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพให้ประกอบวิชาชีพ หรือต้องไม่ช่วยเหลือผู้ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมให้ประกอบวิชาชีพ รวมทั้งต้องดูแลไม่ให้มีการประกอบวิชาชีพของผู้ที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมในสถานพยาบาลที่ตนรับผิดชอบ

ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมต้องไม่สนับสนุนการใช้วิธีการตรวจ วินิจฉัย การบำบัด หรือป้องกันในวิชาชีพด้านสุขภาพ รวมทั้งวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ไม่ได้เปิดเผยส่วนประกอบหรือไม่มีหลักฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้รับรอง อีกทั้งต้องไม่สั่งหรือใช้ให้ผู้อื่นกระทำการดังที่กล่าวมาแล้วด้วย

ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมต้องไม่หลอกลวงผู้รับบริการให้หลงผิดในการประกอบวิชาชีพเพื่อผลประโยชน์ตน ต้องไม่จูงใจหรือชักชวนผู้ป่วยให้มารับบริการทางด้านสุขภาพเพื่อผลประโยชน์ของตน ต้องไม่ให้หรือรับผลประโยชน์เป็นค่าตอบแทน เนื่องจากการรับหรือส่งผู้ป่วยเพื่อรับบริการทางวิชาชีพทันตกรรม ต้องไม่ออกไปรับรองอันเป็นเท็จโดยตั้งใจ หรือความเห็นโดยไม่สุจริตในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับวิชาชีพตน ต้องไม่เปิดเผยความลับของผู้รับบริการ ซึ่งตนทราบมาจากการประกอบวิชาชีพ เว้นแต่ผู้ป่วยยินยอมให้เปิดเผย หรือต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือตามหน้าที่ และต้องไม่จงใจหวังเหนียว หรือทำให้เกิดความล่าช้าในการบริการทางวิชาชีพแก่ผู้รับบริการเพื่อผลประโยชน์ตน

ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมต้องไม่ปฏิเสธการช่วยเหลือผู้ที่อยู่ในระยะอันตราย เมื่อได้รับการร้องขอ และตนอยู่ในฐานะที่ช่วยได้

ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมต้องระมัดระวังตามวิสัยเพื่อไม่ให้การประกอบวิชาชีพเป็นไปในลักษณะอนาจารต่อผู้ป่วย ซึ่งการกระทำอนาจาร หมายถึง การกระทำกับบุคคลอื่นอันเป็นการลามก บัดสี เช่น กอด จับ ลูบ คลำ อีกฝ่ายหนึ่ง หรือการกระทำต่อตนเอง ในลักษณะที่บุคคลทั่วไปไม่พึงกระทำในที่สาธารณะ เช่น เปลือย หรือเปิดเผยร่างกาย ในส่วนที่ไม่พึงเปิดเผย บังคับจับของสงวน¹⁷

ผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสุขภาพต้องอธิบายให้ผู้ป่วยเข้าใจถึงสาระสำคัญของการให้บริการทางวิชาชีพ เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจในการบำบัดรักษาของผู้รับบริการ และต้องแจ้งค่าบริการให้ผู้รับบริการทราบ เป็นรายการว่าเป็นจำนวนเงินเท่าไร รวมทั้งสิ้นเท่าไร เมื่อได้รับการร้องขอ

ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมต้องคำนึงถึงประโยชน์ในการให้บริการทางวิชาชีพด้านสุขภาพแก่ผู้รับบริการเป็นสำคัญ โดยยึดถือระบบส่งต่อผู้รับบริการไปยังผู้ประกอบการวิชาชีพด้านสุขภาพอื่น ๆ ที่จะให้บริการที่ดีกว่าและปลอดภัย ซึ่งประเด็นนี้มักจะเป็นถูกยกเป็นข้ออ้างในการส่งต่อผู้ป่วยที่ไม่อยากรักษาไปยังทันตแพทย์หรือสถานพยาบาลอื่นได้ ซึ่งต้องพิจารณาให้ถี่ทากจะยกข้ออ้างนี้

การโฆษณาการประกอบวิชาชีพทันตกรรม หมายความว่า เป็นการสื่อสารเพื่อจูงใจหรือโน้มน้าวผู้รับบริการด้านสุขภาพให้เข้ามาใช้บริการด้านสุขภาพ ด้วยการให้ข้อมูล ข่าวสาร ผ่านสื่อโฆษณาต่าง ๆ เพื่อให้ผู้รับบริการมีพฤติกรรมคล้อยตามเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อโฆษณา โดยหวังผลให้มีการซื้อบริการด้านสุขภาพ หรือใช้สินค้าที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ตลอดจนชักนำให้ปฏิบัติตามแนวความคิดต่าง ๆ ที่ปรากฏตามเนื้อหาที่โฆษณา ซึ่งผู้ขอให้ทำการโฆษณาหรือผู้อุปถัมภ์นั้นจะต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการสื่อสารนั้น ๆ

ผู้ประกอบการวิชาชีพทันตกรรมต้องไม่โฆษณา ใช้ จ้างหรือยินยอมให้ผู้อื่นโฆษณาการประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ ความรู้ ความชำนาญในการประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพของตนและผู้อื่น แต่อาจจะกระทำได้ในกรณีหรือเงื่อนไข ดังนี้ การแสดงผลงานในวารสารทางวิชาการหรือในการประชุมวิชาการ การแสดงผลงานในหน้าที่ หรือการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะ การแสดงผลงานหรือความก้าวหน้าทางวิชาการเพื่อการศึกษา การประกาศเกียรติคุณอย่างเป็นทางการ โดยสถาบันการศึกษา สมาคม หรือมูลนิธิ และการโฆษณาดังกล่าวต้องไม่แสวงหาประโยชน์ที่จะเกิด

ต่อการประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพเป็นการส่วนตนหรือส่วนบุคคล หรือต่อสถานที่ทำการประกอบวิชาชีพส่วนตัวหรือส่วนบุคคล ซึ่งส่วนบุคคลนี้หมายรวมถึงทั้งบุคคลธรรมดาและนิติบุคคล

การแสดงข้อความที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่สำนักงาน ควรปรากฏได้เพียงสี่ส่วน ได้แก่ ส่วนที่หนึ่ง ชื่อนามสกุล และอาจมีคำประกอบชื่อได้เพียงคำว่า นาย แพทย์ แพทย์หญิง ทันตแพทย์ ทันตแพทย์หญิง เกษักร เป็นต้น ถ้าจะมีเพิ่มเติมได้แก่ อภิไธย ตำแหน่งทางวิชาการ ฐานันดรศักดิ์ ยศ และบรรดาศักดิ์เท่านั้น ส่วนที่สอง ชื่อปริญญา ประกาศนียบัตร วุฒิบัตรหรืออนุมัติบัตร หรือคุณวุฒิอย่างอื่น ซึ่งได้รับมาโดยวิธีการอันถูกต้องตามกฎหมายขององค์กรวิชาชีพหรือสถาบันนั้นที่องค์กรวิชาชีพรับรอง ส่วนที่สาม ประเภทใบอนุญาตและสาขาแห่งโรคศิลปะของตน ความรู้และความชำนาญโดยเฉพาะของตน ซึ่งคณะกรรมการวิชาชีพได้อนุมัติแล้ว และส่วนที่สี่ เวลาทำการ¹⁸

การวิเคราะห์: ผู้ที่เป็นสมาชิกแห่งสภาวิชาชีพมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติเหล่านี้โดยเคร่งครัดในฐานะสมาชิกแห่งองค์กรวิชาชีพ หากได้รับการร้องเรียนในประเด็นจริยธรรมที่เกี่ยวข้องกับการประกอบวิชาชีพ สภาวิชาชีพจะเป็นผู้ดำเนินการไต่สวนความผิดและไม่สามารถหยุดกระบวนการได้แม้ว่าในทางคดีความที่ฟ้องร้องผ่านศาลยุติธรรมจะระงับไปแล้วก็ตาม ซึ่งกระบวนการต่างๆของสภาวิชาชีพจะดำเนินการไปจนกว่าจะมีคำตัดสินว่าผู้ประกอบวิชาชีพมีความผิดหรือไม่ และมีโทษอย่างไร โดยโทษที่กำหนดไว้มีตั้งแต่จำคุกถึงจำคุกไปจนถึงการยกเลิกใบอนุญาตในการประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพของผู้ประกอบวิชาชีพสาขานั้น ๆ

จากบทบัญญัติสถานพยาบาลและข้อบังคับจริยธรรมในระบುವัฒนธรรมว่าผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพต้องไม่โฆษณา ใช้จ้าง หรือยินยอมให้ผู้อื่นเอาชื่อตนไปโฆษณาผลิตภัณฑ์ทางด้านสุขภาพ หรือต้องไม่ให้การรับรองผลิตภัณฑ์ทางด้านสุขภาพที่ไม่เปิดเผยส่วนประกอบ หรือไม่มีหลักฐานทางวิชาการที่เชื่อถือได้รับรองต่อประชาชนทางสื่อต่าง ๆ ซึ่งการโฆษณาการประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพเป็นเรื่องที่ต้องระมัดระวังเป็นอย่างมากเพราะข้อความใดๆที่ส่งออกไปส่งผลต่อคนหมู่มาก

หากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพต้องการแสดงตนเพื่อโฆษณาผลิตภัณฑ์สุขภาพใด ๆ ต่อสาธารณชนจะต้องไม่ใช่คำที่แสดงว่าเป็นผู้ให้บริการทางการแพทย์ (นายแพทย์ แพทย์หญิง ทันตแพทย์ ทันตแพทย์หญิง เป็นต้น) รวมทั้งคำอื่นใด หรือการกระทำไม่ว่าด้วยวิธีใด ๆ ให้ประชาชนเห็นหรือทราบข้อความภาพ เครื่องหมาย หรือการกระทำอย่างใด ๆ ให้บุคคลทั่วไปเข้าใจว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ และหากต้องแสดงความเห็นต่อสาธารณะโดยการพูด การเขียน หรือโดยวิธีการอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับคุณสมบัติ

ของผลิตภัณฑ์สุขภาพใด ๆ ต้องแสดงโดยเปิดเผยว่าตนมีส่วนเกี่ยวข้องโดยได้รับผลประโยชน์ใด ๆ จากผู้ประกอบการธุรกิจนั้น เช่น เป็นที่ปรึกษา เป็นผู้ร่วมทุน เป็นผู้ได้รับทุนไปดูงาน ไปประชุม หรือบรรยายจากผู้ประกอบการธุรกิจนั้น ๆ

ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพต้องไม่รับเงินจากผู้ประกอบการธุรกิจไม่ว่ากรณีใด ๆ ยกเว้น ค่าตอบแทนจากการเป็นที่ปรึกษา เป็นวิทยากรบรรยายทางวิชาการ หรือทุนวิจัยจากผู้ประกอบการธุรกิจดังกล่าว อีกทั้งต้องไม่รับสิ่งของ การบริการ หรือนันทนาการ ที่มีมูลค่าเกินกว่าสามพันบาทจากผู้ประกอบการธุรกิจไม่ว่ากรณีใด ๆ ยกเว้นสิ่งที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่งานด้านวิชาการที่ส่งผลถึงบริการที่ยังประโยชน์แก่ผู้ป่วย โดยให้รับในนามของสถาบันต้นสังกัด อีกทั้งเมื่อได้รับทุนใด ๆ จากผู้ประกอบการธุรกิจในการไปดูงานประชุม หรือไปบรรยายทางวิชาการทั้งในและต่างประเทศ ให้รับทุนได้เฉพาะค่าเดินทาง ค่าลงทะเบียน ค่าวิทยากร ค่าอาหาร และค่าที่พัก สำหรับเฉพาะตนเองเท่านั้น และจำกัดช่วงเวลาของการดูงาน การประชุม หรือการบรรยายเท่านั้น ซึ่งสำหรับทันตแพทย์และสาขาวิชาชีพด้านสุขภาพอื่นข้อบังคับเหล่านี้จะมีผลบังคับใช้ในลักษณะเดียวกันกับแพทย์

ผลต่อการให้บริการทางทันตกรรม: ทันตแพทย์ต้องควบคุมความประพฤติหรือการแสดงออกผ่านสื่อออนไลน์ที่ที่จะไม่ทำให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ส่วนรวมของวิชาชีพ ต้องกระทำตนให้สมกับเป็นผู้ที่มีเกียรติ จะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้สมกับความไว้วางใจจากประชาชน และต้องรักษาชื่อเสียงแห่งวิชาชีพ

ทันตแพทย์และผู้ประกอบการสถานพยาบาลทางทันตกรรมต้องระมัดระวังการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ด้วยถ้อยคำที่เป็นการโฆษณาลักษณะเฉพาะตัวของทันตแพทย์โดยใช้คำที่สร้างความน่าเชื่อถือในการให้บริการ ซึ่งต้องคำนึงถึงการใช้จ่ายต่าง ๆ ให้จงดี อาทิ “ทันตแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ” ใช้เพื่อบอกคุณสมบัติว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญงานทันตกรรมในสาขาใดนั้น ในทางกฎหมายยอมรับผู้ที่ได้รับอนุมัติบัตรของทันตแพทย์สภาเท่านั้น และบางสาขาที่ยังไม่มีกฎหมายรับรองในสาขาความเชี่ยวชาญ เช่น สาขาทันตกรรมรากเทียม สาขาทันตกรรมความงาม ก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้ ส่วนคำว่า “ทันตแพทย์ชำนาญการ” เป็นตำแหน่งทางราชการ (ผู้ที่จะใช้ได้ต้องเป็นข้าราชการ) ดังนั้นหากสถานพยาบาลนำคำเหล่านี้ไปใช้เพื่อสร้างจุดขายจากคุณลักษณะทันตแพทย์โดยใช้คุณวุฒิหรือความสามารถเพื่อชักชวนให้มีผู้มาใช้บริการด้วยการโฆษณาหรือกิจกรรมทางการตลาดจะมีความผิดตามกฎหมายและจริยธรรม และหากนำข้อมูลดังกล่าวเข้าสู่ระบบคอมพิวเตอร์ก็จะมีผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ฐานนำเข้าสู่ข้อมูลอันเป็นเท็จอีกด้วย

ส่วนเรื่องอื่น ๆ สามารถใช้การอ้างอิงจากข้อบังคับ แพทยสภาว่าด้วยการรักษาจริยธรรมแห่งวิชาชีพเวชกรรม พ.ศ. 2549 ข้อ 41-45 เพื่อเป็นแนวทางในการปฏิบัติของทันตแพทย์ได้ กล่าวคือ หากมีการเผยแพร่ให้ข้อมูลทางวิชาการโดยผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพหรือตอบปัญหาทางวิชาชีพทางสื่อมวลชน ซึ่งในปัจจุบันทันตแพทย์และสถานพยาบาลใช้สื่อสังคมออนไลน์ในลักษณะนี้เพิ่มมากขึ้น ทันตแพทย์ที่แสดงตนว่าเป็นผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพต้องไม่แจ้งสถานที่ทำการประกอบวิชาชีพส่วนตัวเป็นทำนองการโฆษณา และต้องไม่มีการแจ้งความการประกอบอาชีพที่นอกเหนือไปจาก การแสดงที่อยู่ ที่ตั้งสำนักงาน หมายเลขโทรศัพท์ และข้อความที่ผู้ประกอบวิชาชีพสามารถแสดงได้ตาม ข้อบังคับขององค์กรวิชาชีพหรือตามที่กฎหมายกำหนดไว้ และต้องพึงระวังไม่ให้เกิดการประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพของตนแพร่ออกไปในสื่อมวลชนเป็นทำนองโฆษณาคุณวุฒิ ความรู้ความสามารถของตนและผู้อื่น

4.2 การเปิดเผยความลับคนไข้ในความผิดฐานอื่น

การเปิดเผยความลับคนไข้ในนี้อาจเกิดจากความไม่ระวัง และความเคยชินในการปรึกษาหารือระหว่างผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพหรือทันตแพทย์แต่ละสาขา รวมทั้งการระบายนปัญหาหรือความคับข้องใจให้บุคคลอื่นรับรู้ทั้งการเล่าให้ฟังโดยตรงหรือเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ ซึ่งนอกจากจะมีความผิดตามพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติในมาตรา 7 แล้ว ยังมีโอกาสผิดในข้อกฎหมายอื่นอีก ดังนี้

สาระสำคัญ: ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 323 ผู้ใดล่วงรู้หรือได้มาซึ่งความลับของผู้อื่น โดยเหตุที่เป็นเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่ โดยเหตุที่ประกอบอาชีพเป็นแพทย์ เภสัชกร คนจำหน่ายยา นางผดุงครรภ์ ผู้พยาบาล นักบวช หมอ ความ ทนายความ หรือผู้สอบบัญชีหรือโดยเหตุที่เป็นผู้ช่วยในการประกอบ อาชีพนั้น แล้วเปิดเผยความลับนั้นในประการที่น่าจะเกิดความเสียหาย แก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหก เดือนหรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ และผู้ที่ได้รับการศึกษาอบรมในอาชีพดังกล่าวในวรรคแรก เปิดเผยความลับของผู้อื่น อันตนได้ล่วงรู้หรือได้มาในการศึกษาอบรมนั้น ในประการ ที่น่าจะเกิดความเสียหายแก่ผู้หนึ่งผู้ใด ต้องระวางโทษเช่นเดียวกัน

หากการเผยแพร่ไปแล้วเกิดความเสียหายในลักษณะการใส่ความผู้อื่นได้รับการดูถูกเกลียดชังก็จะได้รับโทษความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเพิ่มเติมได้อีก ดังนี้

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 326 ผู้ใดใส่ความผู้อื่นต่อบุคคลที่สาม โดยประการที่น่าจะทำให้ผู้อื่นนั้นเสีย

ชื่อเสียง ถูกดูหมิ่นหรือถูกเกลียดชัง ผู้นั้นกระทำความผิดฐานหมิ่นประมาท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือ ปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ

ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 328 ถ้าความผิดฐานหมิ่นประมาทได้กระทำให้โดยการโฆษณา ด้วยเอกสาร ภาพวาด ภาพระบายสี ภาพยนตร์ ภาพหรือตัวอักษรที่ทำให้ปรากฏด้วยวิธีใด ๆ แผ่นเสียง หรือสิ่งบันทึกเสียง บันทึกภาพ หรือบันทึกอักษร กระทำโดยการกระจายเสียง หรือการกระจายภาพ หรือโดยกระทำการป่าวประกาศด้วยวิธีอื่น ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท

การวิเคราะห์: แม้ว่ากฎหมายข้างต้นจะไม่ได้มีการแก้ไขปรับปรุงขึ้นใหม่ก็ตาม แต่เป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาจากพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติและเกี่ยวข้องกับการใช้สื่อออนไลน์ได้ ซึ่งผู้ให้บริการด้านสุขภาพมีหน้าที่ที่ต้องระมัดระวังในประเด็นดังกล่าวนี้โดยเคร่งครัด เพราะมีความผิดอันเป็นอาญาแผ่นดินและมีโทษจำคุกด้วย

เป็นที่น่าสังเกตว่ากฎหมายได้กำหนดให้ผู้ประกอบวิชาชีพมีหน้าที่รักษาความลับผู้ป่วยหากเปิดเผยความลับทางด้านการรักษาพยาบาลของผู้ป่วยแล้วทำให้เกิดความเสียหายอย่างหนึ่งอย่างใดก็ตาม ผู้ประกอบวิชาชีพรวมทั้งผู้ที่ศึกษาอบรมในวิชาชีพนั้น (นิสิต นักศึกษา) จะมีความผิดตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายตามมาตรา 323 และยังมีผิดทางจริยธรรมด้วย แต่ก็มีข้อยกเว้นในการเปิดเผยข้อมูลของผู้ป่วยได้ในกรณีที่กฎหมายบัญญัติให้เปิดเผย หรือในกรณีที่เป็นข้อยกเว้นตามพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ.2551 มาตรา 16 ที่ระบุการเปิดเผยข้อมูลด้านสุขภาพของผู้ป่วยที่อาจทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ป่วย ยกเว้น ในกรณีที่อาจเกิดอันตรายต่อผู้ป่วยหรือผู้อื่น และเพื่อความปลอดภัยแก่สาธารณชน

ผลต่อการให้บริการทางทันตกรรม: ทันตแพทย์ต้องระมัดระวังการให้ความเห็นหรือการบอกเล่าการรักษาผู้ป่วยให้ผู้อื่นที่ไม่ได้เกี่ยวข้องผ่านทางสื่อออนไลน์โดยที่ยังได้ขออนุญาตผู้ป่วย เช่น แก้วไขงานของทันตแพทย์ท่านอื่นแล้วเอาไปโพสต์ลงในสื่อสังคมออนไลน์โดยระบุหรือทำให้สืบค้นได้ว่าทำการรักษามาจากใครหรือสถานพยาบาลใดแล้วผู้ป่วยเกิดความเสียหาย หากไม่ได้รับความยินยอมจากผู้ป่วยให้เปิดเผยมีความผิดฐานเปิดเผยความลับผู้ป่วยได้ โดยเฉพาะการใช้ถ้อยคำที่อาจเสี่ยงต่อการหมิ่นประมาทหรือใส่ความให้ผู้อื่นได้รับความเสียหาย เช่น การตำหนิผู้ให้บริการคนอื่น การวินิจฉัยโรค หรือการรักษาที่ผ่านมาของทันตแพทย์ท่านอื่น ซึ่งอาจโดนฟ้องร้องความผิดตามพระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์นอกเหนือจากความผิดฐานนี้ได้อีกด้วย

4.3 ความผิดในการทำให้เกิดความเสียหายต่อเด็กหรือแสวงหาประโยชน์จากเด็ก

สาระสำคัญ: ตามมาตรา 27 ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ.2546 ระบุว่า ห้ามมิให้ผู้ใดโฆษณาหรือเผยแพร่ทางสื่อมวลชนหรือผ่านสื่อสารสนเทศประเภทใด ๆ ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็กหรือผู้ปกครองโดยเจตนาที่จะทำให้เกิดความเสียหายแก่จิตใจ ชื่อเสียง เกียรติคุณ หรือสิทธิประโยชน์อื่นใดของเด็ก หรือเพื่อแสวงหาประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ อีกทั้งยังมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับที่ 24) พ.ศ.2558 ในประเด็นสื่อลามกอนาจารเด็ก ซึ่งหมายความถึงรูปหรือเรื่องที่สามารถสื่อไปในทางลามกอนาจาร ทั้งที่แสดงผ่านสื่อรูปแบบต่าง ๆ เช่น รูปภาพ แอลบั้มทีภาพ ภาพโฆษณา เป็นต้น และที่จัดเก็บในระบบคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์อื่น หากมีการเผยแพร่ไม่ว่าโดยวิธีใด ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สามถึงสิบปี และปรับตั้งแต่หกหมื่นบาทถึงสองแสนบาท

การวิเคราะห์: บุคคลทุก ๆ คนมีหน้าที่ต้องปกป้องและคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้บริการด้านสุขภาพ หากลงรูปหรือเรื่องราวที่เกี่ยวกับเด็กในสื่อสังคมออนไลน์หรือสื่ออื่นใดต้องระวังเข้าข่ายการละเมิดสิทธิเด็ก แม้ว่าจะเป็นชื่นชมเด็กที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีในการรักษาพยาบาลก็ตาม เพราะอาจจะมีการนำไปใช้หาประโยชน์หรือภาพของเด็กเหล่านั้นอาจจะเข้าข่ายความผิดตามกฎหมายฉบับนี้

ผลต่อการให้บริการทางทันตกรรม: ทันตแพทย์ต้องมีความระมัดระวังอย่างมากในการเผยแพร่ภาพที่มีเด็กไม่ว่าในกรณีใด ๆ และต้องคำนึงเสมอว่าเด็กมีสิทธิที่ต้องได้รับการปกป้องแม้ว่าจะเป็นการชื่นชมก็ตาม เพราะหากข้อมูลเกี่ยวกับการรักษาหรือข้อมูลอื่นใดของเด็ก เช่น ชื่อ โรงเรียน ที่อยู่ การนัดหมาย ก็สามารถนำภัยมาสู่เด็กแล้ว โดยเฉพาะทันตแพทย์ที่นิยมใช้สื่อสังคมออนไลน์ในการโฆษณาหรือสื่อสารกับสังคมโดยตั้งค่าความเป็นส่วนตัวตัวสาธารณะ

แม้จะไม่ได้เป็นความผิดโดยตรง แต่ผู้เผยแพร่ข้อมูลเหล่านั้นก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับเด็กด้วย อีกทั้งหากตีความได้ภาพหรือข้อมูลใด ๆ เกี่ยวกับเด็กหวังผลเพื่อการโฆษณาตัวทันตแพทย์หรือสถานพยาบาลแล้ว ก็จะเข้าข่ายการแสวงหาประโยชน์อันมีความผิดตามมาตรานี้ได้ ทางที่ดีที่สุดคือการทำ ความเข้าใจกับผู้ปกครองของเด็กให้คงถ่ายภาพหรือบันทึกภาพเคลื่อนไหวของเด็กขณะรับการรักษาทางทันตกรรมไม่ว่ากรณีใดๆ เพราะการที่ข้อมูลส่วนตัวเหล่านี้ของเด็กเผยแพร่ออกไปอาจจะมีอันตรายต่อเด็กได้ และอาจนำภัยหรือเกิดข้อถกเถียงในสังคมออนไลน์ต่อไปได้

บทวิจารณ์

การวิเคราะห์โดยแนวคิดโครงสร้างนิยมแม้จะช่วยอธิบายตำแหน่งและหน้าที่ของทันตแพทย์ สถานพยาบาล และผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้โครงสร้างของกฎหมายนี้ แต่ด้วยข้อจำกัดของแนวคิดที่วิเคราะห์กฎหมายในลักษณะการสร้างความสัมพันธ์ภายใต้ระบบของหน่วยย่อยต่าง ๆ โดยกฎหมายได้กำหนดตำแหน่งและหน้าที่สำหรับตัวแสดงหรือหน่วยย่อย การศึกษาครั้งนี้จึงทำได้เพียงการวิเคราะห์ตัวบทของกฎหมายว่ากำหนดตำแหน่งและหน้าที่อย่างไรให้แก่ทันตแพทย์และสถานพยาบาล

บทความนี้ยังมีข้อจำกัดที่ยังไม่สามารถนำเสนอผลของการฝ่าฝืนเพราะกฎหมายเพิ่งจะประกาศในราชกิจจานุเบกษาและมีผลในการบังคับใช้ไม่นานนัก จึงยังไม่มีผลกระทบความผิดที่มีผลทางคดีเป็นตัวอย่างประกอบ การวิเคราะห์ตามแนวคิดโครงสร้างนิยมจึงแสดงให้เห็นได้เพียงแค่ว่าตำแหน่งและหน้าที่ของหน่วยย่อย ซึ่งหากผู้ใดสนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมถึงผลของการบังคับใช้กฎหมายเหล่านี้ในการปฏิบัติต่อไปก็จะเป็นประโยชน์อย่างมาก

อย่างไรก็ตามบทความนี้ได้นำเสนอการวิเคราะห์ตัวบทของกฎหมายอันเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะใช้ เป็นเครื่องมือในการศึกษาในประเด็นอื่น ๆ ต่อไปได้ และสมควรอย่างยิ่งที่จะมีการศึกษาเพิ่มเติมในระยะยาวหลังกฎหมายเหล่านี้บังคับใช้ไปแล้ว ระยะเวลาที่มีปรากฏการณ์ทางสังคมในกลุ่มทันตแพทย์และสถานพยาบาลทางทันตกรรมอย่างไร

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นจะเห็นได้ว่าสิทธิส่วนบุคคลและสื่อออนไลน์เป็นปัญหาชุดใหม่ในสังคมไทยที่แม้ว่าภาครัฐจะใช้การปรับเชิงโครงสร้างด้วยกฎหมายแล้วก็ตาม แต่การรับรู้และการตอบรับจากกลุ่มผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพและสถานพยาบาลยังมีไม่มากนัก จึงมีความจำเป็นที่ต้องเร่งสร้างความตระหนักรู้ทั้งเรื่องกฎหมายและจริยธรรมในกลุ่มทันตแพทย์และสถานพยาบาลทางทันตกรรม เพื่อให้เกิดผลกระทบต่อผู้ป่วยและการให้บริการน้อยที่สุด อีกทั้งหากนำสื่อสังคมออนไลน์มาใช้ในเรื่องส่วนตัวและการทำงานต้องเข้าใจข้อจำกัดการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่ไม่ละเมิดสิทธิ และข้อมูลข่าวสารเหล่านั้นต้องมุ่งประโยชน์ต่อผู้ป่วยเป็นสำคัญ

ทันตแพทย์และองค์กรด้านสุขภาพทั้งหลายจึงจำเป็นต้องรับรู้ข้อกฎหมายที่เปลี่ยนแปลงไป และเรียนรู้แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย รวมทั้งต้องปรับตัวตามกฎหมายและบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป แม้ว่าในบางประเด็นของกฎหมายจะสามารถตีความได้อย่างกว้างขวาง แต่การหลีกเลี่ยงการกระทำที่สุ่มเสี่ยง

ต่อความผิดตามกฎหมายและจริยธรรมทางการแพทย์นับว่าเป็นการป้องกันที่ดีที่สุด ดังมีข้อเสนอแนะดังนี้

การป้องกันที่ดีที่สุดเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายนอกเหนือจากส่วนตัวทันตแพทย์เองที่ต้องระมัดระวังเรื่องการใส่ข้อมูลส่วนตัวเข้าไปในสื่อออนไลน์แล้ว อีกประเด็นหนึ่งคืออย่าให้มีรูปภาพ คลิปเสียง หรือวิดีโอใด ๆ เกิดขึ้นได้ โดยนำเอาหลักจริยธรรมทั่วไปของผู้ให้บริการด้านสุขภาพมาประยุกต์ใช้ ซึ่งหลักการนี้กล่าวไว้ว่า ประการแรก ต้องป้องกันอันตรายต่อผู้อื่น โดยต้องไม่ทำการละเมิดสิทธิผู้ป่วย หรือการกระทำใด ๆ ในการใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เป็นอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ ทรัพย์สิน หรือชื่อเสียงของผู้ใดก็ตาม และประการที่สอง มุ่งประโยชน์ของผู้ป่วยเป็นสิ่งสำคัญ โดยการใช้สื่อออนไลน์ต้องไม่กระทบกระเทือนหรือเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการสุขภาพแก่ผู้ป่วย และมุ่งที่จะให้ความรู้และทำความเข้าใจแก่สังคมเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งหลักการที่กล่าวมาพอจะนำมาใช้เป็นแนวทางป้องกันได้ ดังนี้

- ควรกำหนดพื้นที่และช่วงเวลาที่ไม่ถ่ายภาพ บันทึกเสียง หรือวิดีโอ เช่น ในห้องทำฟันขณะทำหัตถการ โดยเฉพาะหากปรากฏตัวผู้ป่วยหรือข้อมูลของผู้ป่วยอยู่ในภาพหรือเนื้อหาที่บันทึกไว้ ไม่ว่าจะรู้หรือไม่ก็ตามว่าคนในภาพเป็นใคร ซึ่งทั้งภาพหรือเสียงอาจมีความไม่เหมาะสม เช่น รุนแรง หวาดเสียว อูจาดลามก อนาจาร เข้าข่ายการโฆษณา หรือภาพที่อาจทำให้เข้าใจได้ว่าเหยียดหยามหรือดูหมิ่นคนบางกลุ่ม ซึ่งใครก็ตามที่เกิดความเสียหายจากภาพหรือเสียงนั้น สามารถดำเนินคดีกับผู้ให้นำภาพหรือเสียงเหล่านั้นไปเผยแพร่ให้รับผิดทางกฎหมายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะการหมิ่นประมาท การกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ กฎหมายคุ้มครองเด็ก และกฎหมายที่เกี่ยวข้องทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น

- บริเวณสถานพยาบาลควรทำป้ายแสดงที่แจ้งเตือนการเผยแพร่ภาพหรือสื่อชนิดใด ๆ ในสื่อออนไลน์หรือสื่อประเภทใด ๆ ทางคอมพิวเตอร์ หากไม่ได้รับอนุญาตจากสถานพยาบาลหรือบุคคลที่ปรากฏในภาพหรือเสียงนั้น ผู้ใดก็ตามนำเอาไปเผยแพร่ด้วยการโฆษณาผู้นั้นอาจจะต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปีและปรับไม่เกินสองแสนบาท

- สถานพยาบาลขนาดใหญ่ควรมีหน่วยงานไอทีหรือผู้รับผิดชอบโดยตรงเพื่อแก้ไขปัญหาทางสื่อออนไลน์โดยเฉพาะ ซึ่งหากพบว่ามี การให้ข้อมูลที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อนหรือมีข้อความที่ทำให้องค์กรหรือตัวบุคคลเสียหายต้องรีบทำความเข้าใจแก่สังคมโดยทันที และทำการระงับเหตุก่อนที่จะกลายเป็นประเด็นที่ถกเถียงโดยปราศจากความรู้และข้อเท็จจริงในวงกว้าง

- สถานพยาบาลหรือทันตแพทย์ควรแจ้งช่องทางทางการ

ติดต่อสื่อสารโดยตรงกับผู้ป่วยที่รวดเร็วและชัดเจนอย่าปล่อยให้ปัญหาหรือเรื่องที่กำลังคาใจระหว่างกันไปปรากฏทางสื่อออนไลน์

- กระทรวงสาธารณสุขควรทำงานเชิงรุกในการให้ข้อมูลแก่ประชาชนกรณีการเผยแพร่ภาพ ภาพเคลื่อนไหว หรือเสียง ไม่ว่าจะส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมด หากการเผยแพร่เหล่านั้นก่อให้เกิดความเสียหายไม่ว่าทางหนึ่งทางใดแก่สถานพยาบาลหรือบุคคลใดก็ตามผู้เผยแพร่ทุกคนต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย¹⁹

บทสรุป

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีไปสู่ระบบออนไลน์ทำให้การสื่อสารในสังคมเปลี่ยนไป ซึ่งการสื่อสารในระบบออนไลน์นี้สุ่มเสี่ยงที่จะกระทบต่อสิทธิผู้ป่วยและการชักจูงโน้มน้าวด้วยการโฆษณาผ่านสื่อออนไลน์ ส่งผลให้ภาครัฐและองค์กรด้านสุขภาพที่เกี่ยวข้องปรับปรุง แก้ไข และเพิ่มเติมกฎหมายในการให้บริการด้านสุขภาพ อาทิ ประกาศคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติเรื่องแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับผู้ให้บริการด้านสุขภาพ พระราชบัญญัติสถานพยาบาล (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2559 พระราชบัญญัติคอมพิวเตอร์ พ.ศ.2560 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก เป็นต้น ซึ่งกฎหมายเหล่านี้มีผลกระทบต่อ การให้บริการทางทันตกรรมที่ทันตแพทย์และผู้ประกอบการสถานพยาบาลทางทันตกรรมต้องระมัดระวังในการใช้สื่อออนไลน์

การเพิ่มเติมและแก้ไขกฎหมายด้านสุขภาพหลายฉบับอาศัยแนวคิดสิทธิมนุษยชนเป็นหลักการสำคัญในการดำเนินการเพื่อปกป้องสิทธิของประชาชน โดยมีเป้าประสงค์ให้ผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพและผู้ประกอบการสถานพยาบาลระมัดระวังการเปิดเผยความลับทางการแพทย์และความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย อีกทั้งภาครัฐยังมีมุมมองว่าผู้รับบริการทุกคนเป็นผู้บริโภคในระบบสุขภาพที่ต้องได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย การปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพจึงเกิดขึ้นเพื่อความเหมาะสมตามเทคโนโลยีด้านการสื่อสารที่นำมาใช้ในการส่งต่อข้อมูลผู้ป่วยและการโฆษณาสถานพยาบาลผ่านสื่อสังคมออนไลน์

การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายและการใช้พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ.2551 สำหรับคดีทางการแพทย์ เพื่อปกป้องสิทธิของประชาชน อีกทั้งเพิ่มเติมแนวทางการใช้สื่อสังคมออนไลน์สำหรับผู้ปฏิบัติงานด้านสุขภาพ ได้สะท้อนให้เห็นความตระหนักของภาครัฐและองค์กรวิชาชีพในเรื่องการละเมิดสิทธิหรือการกระทำอันกระทบต่อสิทธิของผู้รับบริการด้านสุขภาพมากขึ้น ปรากฏการณ์นี้สะท้อนปัญหาความรุนแรงในด้านการเปิดเผยความลับผู้ป่วยและการแข่งขันทางการตลาดโดยการโฆษณาที่สุ่มเสี่ยงต่อการเอาเปรียบหรือหลอกลวงประชาชน

การส่งข้อมูลข่าวสารใด ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการให้บริการให้บริการทางทันตกรรมผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของทันตแพทย์มีความสัมพันธ์ต่อการกระทำความผิดตามกฎหมายสุขภาพในประเด็นการเปิดเผยความลับทางการแพทย์และความเป็นส่วนตัวของผู้ป่วย อีกทั้งการโฆษณาสถานพยาบาลจะต้องมีความระมัดระวังอย่างมากเพราะการให้ข้อมูลบางประเภทอาจจะเข้าข่ายการโฆษณาที่ผิดทั้งหลักกฎหมายและจริยธรรม ผู้ประกอบวิชาชีพทันตกรรมจึงควรทำความเข้าใจข้อจำกัดการสื่อสารในระบบออนไลน์เพื่อหลีกเลี่ยงการละเมิดสิทธิผู้ป่วยและป้องกันการกระทำความผิดตามกฎหมายที่มีการประกาศออกมา

ดังที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าประเด็นเรื่องสิทธิส่วนบุคคลและการใช้สื่อออนไลน์เป็นปัญหาชุดใหม่สำหรับสังคมไทยที่ต้องเรียนรู้และแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ อีกทั้งผู้ให้บริการด้านสุขภาพเองต้องพึงระวังในการแพร่ภาพ เสียง หรือข้อความที่มีผลกระทบต่อผู้ป่วยและกระทบต่อจริยธรรมในวิชาชีพ และต้องเตรียมการเพื่อรับมือกับปัญหาข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ในสื่อออนไลน์ที่มีทั้งจริงและเท็จ มีทั้งที่เป็นคุณและให้โทษ เป็นประโยชน์และสร้างความเสื่อมเสียต่อสถานพยาบาลและผู้ประกอบวิชาชีพ โดยการป้องกันและแก้ไขปัญหานั้นต้องคำนึงถึงการไม่ละเมิดสิทธิผู้ป่วยและมุ่งประโยชน์ของผู้ป่วยเป็นสำคัญ จึงจำเป็นที่ต้องเรียนรู้ปัญหา หาแนวทางป้องกันและมีวิธีการแก้ไขอย่างชัดเจน แม้ว่าในบางประเด็นหรือข้อกฎหมายจะสามารถตีความได้อย่างกว้างขวางแต่การหลีกเลี่ยงกระทำความผิดย่อมเป็นการป้องกันที่ดีที่สุด

เอกสารอ้างอิง

1. WP. Global and Thailand digital report. Brandbuffet. 2018 Feb 1; insight: 1 (col. 1).
2. Panyakaew W. Media and life style in the modern world. In: Wason Panyakaew editor. Modern world in life style. Chiangmai: Sociology and Anthropology department, Faculty of Sociology, Chiangmai University; 2016. p. 141-58.
3. Salasuk S. Internet users in Thailand. National electronics and

- computer technology center, Ministry of Science and Technology. 2010.
4. Prompanjai A. Harmony in Thai pluralistic society. *JPG* 2015;2:16-33.
5. Sathiruangchai S. The confidentiality of patient. *Siriraj Medical Bullentin*; 2013:78-83.
6. Faculty of Dentistry Mahidol university. Patient's Right. *Dental Ethics* 1998; DTID232:2/7.
7. Katlangka A. The handbook of law and medical case for physician Ministry of Public Health. Bangkok: Office of National Buddhism press; 2013.
8. Kaewthep K. Introduction Louis Althusser: Life Idea and Portfolio in Ideology and Ideologic mechanism of the state. 2nd ed. Bangkok: Siamperitas; 2014.
9. Charoensin-o-lam C. Semiology Structuralism and Post-structuralism with political science education. 2nd ed. Bangkok: Vipasa; 2012.
10. Janthawanich S. Semiology Theory. 2nd ed. Bangkok: Chulalongkom university; 2009.
11. National Health Commission. Declaration of National Health Commission: The how to use social media for health care operator 2016. *Royal Thai Government Gazette* 2017;134(88):12.
12. Red Cross Society was threatened by Telephone harassment to stop blood donation. *Komchadluek*. 2014 Jan 21; politics: 1 (col. 1).
13. Health Facility Act (No.4). *Royal Thai Government Gazette* 2017;133(107):47-49.
14. Open 668 requests: the most popular issue from infirmaries and treatment the next. *Matichon*. 2018 Nov 29; quality life: 7 (col. 2).
15. Thailand's Computer-related Crime Act 2017. *Royal Thai Government Gazette* 2017;134(10):24-35.
16. Tuangratanapan S. Upgrade the ethics work in Dental Council. *Dental Council News* 2016;3:9-10.
17. Nuansang J, Kasetsara P, Pupongsakong A. Criminal liability and victim compensate in case study of Thailand, Federal Republic of Germany and Australia. *JPL* 2016;2:235-368.
18. Principle of Dental Council in Ethic of Dental Profession 1995. *Royal Thai Government Gazette* 1996;113(17):40-5.
19. Prompanjai A. How the dentists should do when were mentioned in social media. *Thai Dental Magazine* 2017;3:60-3.